ЕХО

Брой 7 (1990) Година LXIII, ISSN-0205-0943 юли 2022 г. Цена 1 лв.

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК - Издание на БТС

Каталожен № 255

„КОПРИНКА“ СЪБРА МНОГО ТУРИСТИ И ЕМОЦИИ

След три години прекъсване, благодарение на усилията на оперативното ръководство на БТС, се проведе Осемнадесетият национален преглед на спортно-туристическите умения и сръчности „Кристален еделвайс” в района на яз. „Копринка” край Казанлък. Между 24 и 26 юни т.г. отново се срещнаха отбори и състезатели в битка за приз „Кристален еделвайс”. Организатор на събитието бе БТС, а съорганизатор - ТД „Орлово гнездо” - Казанлък. Включиха се десет отбора от Стара Загора, Казанлък, Враца, Плевен, Кнежа, Дулово и Велико Търново, повечето изпратени от туристически дружества. Над 190 участника мериха сили в дисциплините майсторско управление на велосипед, стрелба с лък, теглене на въже, народна топка, построяване на палатка, викторина „Познавам ли моята България“, изграждане на палатъчен лагер и програма „Художествена самодейност”.

Събитието откри изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров. Той пожела на участниците спорна и честна игра и много празнично настроение. Успех на всички пожела Желю Желев - председател на ТД „Орлово гнездо” - Казанлък.

Състезанията се проведоха в две възрастови групи: юноши и девойки - V-VIII кл. и юноши и девойки - IX-XII кл. За всяка възрастова група се проведе отделно класиране.

Събитието премина при отлична организация, благодарение на усилията на Комендантския щаб в състав: Георги Недев – комендант и помощник-съдия от ТД ,,Орлово гнездо“ – Казанлък, Иван Тодоров – главен организатор на проявата от БТС, Паола Кирова – главен съдия, Атанас Бодуков – помощник-съдия – ТД „Средногорец” – Чирпан, Кристияна Кръстева - помощник-съдия – ЮТК „Самодивец” – Чирпан, както и на Данаил Йорданов и Иоана Симонска от ТД „Сърнена гора” – Стара Загора. В помощ на организаторите работиха и доброволци, участвали в предишни състезания.

Оживена и оспорвана бе надпреварата във всички дисциплини. Публиката насърчаваше своите фаворити, и дълго след края на игрите продължаваха обсъжданията на ключови моменти от състезанията. Мнозина използваха свободното време да се разхладят във водите на язовир „Копринка” или да се разходят с корабче.

Вечерта след награждаванията бивачните лагери и площадката край яз. „Копринка” до късно се огласяха от песни, китари, народни хора и спортни игри.

В комплексното класиране за купа „Кристален еделвайс“ първо място зае Професионална гимназия по земеделие „Стефан Цанов” – Кнежа; второ място – СУ „Христо Ботев” – Враца и трето място – ТД „Кайлъшка долина“ – Плевен.

В отделните дисциплини различните възрастови групи излъчиха свои победители.

▶▶ на 5 стр.

120 години ТД „Мадарски конник“

КРАЙ ШУМЕН ЧЕСТВАХА ЮБИЛЕЙ С ПОЖЕЛАНИЯ ЗА ТУРИСТИЧЕСКО ДЪЛГОЛЕТИЕ

Шуменското туристическо дружество отбеляза 120-годишен юбилей на туристическа база „Фургоните“ в Шуменското плато през месец юни. Най-напред туристите поднесоха цветя на мемориалната плоча пред ресторант „Боровец“ в м. Кьошковете. На „Фургоните“ бе отслужен водосвет за здраве и благоденствие, после танцова група заигра първото хоро. Празничното настроение продължи до късния следобед - поляната ехтеше от весел глъч, песни и хора, разнасяше се ароматният дъх на скара.

В словото си председателят на ТД „Мадарски конник“ Ангел Филипов направи равносметка за дейността и успехите. Последва награждаване на изявени туристи. Изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров отправи поздрави за юбилея и връчи плакет за активна туристическа дейност на зам.-председателя на дружеството Елеонора Стоянова.

Приветствия произнесе и председателят на БТС Венцислав Венев: „Уважаеми приятели и туристи от „Мадарски конник“, благодаря за присъствието ви на празника на нашето дружество, на което съм член от дете. Приемете моите поздрави, особено туристите ветерани, които от десетилетия посещават българските планини. Пожелавам ви крепко здраве, много походи и приятни преживявания в природата. Следващия път да бъдем повече и да има много млади хора“.

От името на УС на БТС и от негово име Венцислав Венев връчи на председателя на дружеството Ангел Филипов почетен плакет по случай 120-та годишнина и благодари за подкрепата за работата на УС на БТС и респективно на него като председател на БТС.

▶▶ на 8 и 9 стр.

ЕХО ДИСКУСИОННО

НОВИ ПРАВИЛА ЗА ПОСЕЩЕНИЕ НА РИЛСКИТЕ ЕЗЕРА

Научната конференция по повод 30 години от обявяването на НП „Рила”, която се състоя на 3 юни 2022 г. още веднъж потвърди, че езерата са застрашени от постепенно заблатяване и изчезване. Основната заплаха за езерните екосистеми е интензивният туризъм. Двата основни фактора, които въздействат негативно, са ерозията по туристическите пътеки, водеща до свличане на земни маси в езерата, органичните замърсители от хижата и палатковите лагери в циркуса;

Заключението е, че за да спасим езерата и спрем заблатяването, трябва да се ограничи действието на двата основни фактора, които го причиняват. Посетителите в района трябва да проявяват отговорност и да намалят своето въздействие върху екосистемите, като: се движат само по маркираните туристически пътеки; не влизат в езерата; не замърсяват; не бивакуват извън определените места; не използват нерегламентирани МПС-та за достъп до циркуса; подпомагат работата на служителите от парковата охрана, като подават сигнали за нерегламентирани дейности на тел. 0884 111 400.

Основните мерки, които Дирекция „Национален парк Рила“ планира да изпълни през 2022 г. с цел ограничаване на негативните въздействия от засиленото човешко присъствие в циркуса на Седемте езера, са: предоставяне на повече и по-добра информация на посетителите, така че всеки да разбере проблема и необходимостта от въведените ограниченията; укрепване на основните туристически пътеки, за да се намали ерозията по тях; по-добър контрол на туристопотока от страна на служителите на Дирекцията, който да осигурява спазването на правилата от страна на посетителите; прочистване на езерата от растителност и дънни отлагания, за поддържането им в добро екологично състояние; подобряване на мониторинга на посетителите и на състоянието на екосистемите, за да проследяваме дали реално постигаме резултатите, към които се стремим.

Само заедно можем да опазим природното богатство на Рила и да направим така, че и идните поколения също да имат възможността да му се наслаждават!

rilanationalpark.bg

вижте коментар по темата на стр. 12

ПОКАНА

Поканват се туристическите дружества и любителите на българската природа да се качат на Черни връх на 28 август 2022 година (неделя) от 12 часа, където ще се отбележи 127-годишнината от началото на организирания туризъм в България

В честванията по случай 127-годишнината на организираното туристическо движение в България на 26, 27 и 28 август т.г. на Черни връх ще вземат участие представители на туристически дружества и туристи от цялата страна, столичани и гости от чужбина.

Националният туристически събор се организира от БТС, съвместно с фондация „София – европейска столица на спорта“, Природен парк „Витоша“ и Столична библиотека.

26 август (петък)

17.00 часа – поднасяне цветя на паметната плоча в градината пред Народния театър „Иван Вазов“, откъдето е започнал първият организиран поход за изкачване на Черни връх, както и на скулптурния паметник на Алеко Константинов на бул. „Витоша“ пред НДК.

27 август (събота)

Пристигане на туристическите групи и настаняване в хижи, домове и почивни станции на Витоша.

28 август (неделя)

9.00 часа – стартират походи за изкачване на Черни връх от основен пункт хижа „Алеко“, Златните мостове и от с. Железница по маршрута, по който Алеко Константинов и д-р Никола Тантилов изкачват Черни връх за първи път.

9.00 часа – старт на „Витоша рън 2021“ – състезание по планинско бягане от билетния център на НДК до Черни връх.

11.00 часа – откриване на щанд на Столична библиотека с „Библиобуса“ на хижа Алеко.

11.45 часа – поднасяне цветя на барелефа на Алеко Константинов на моренатата на Черни връх.

12.00 часа – звучат Националният химн и химнът на БТС „Балкани, вдигайте се в небесата“ и откриване на официалното тържество.

12.05 часа – слово на председателя на БТС Венцислав Венев; - приветствия от съорганизаторите на празника ПП „Витоша“, Фондация „София - европейска столица на спорта“ и гости на празника.

12.30 часа – финиширане на първите състезатели от „Витоша рън 2021“ планинско бягане от НДК до Черни връх и тяхното награждаване.

13.00 часа – награждаване на покорилите 10-те планински първенци в България;
– връчване на грамоти на туристически дружества.

13.30 часа – концерт на туристически хорове от страната и музикално-артистична програма.

14. 30 часа – приключване на празника и почистване на района.

„БОДЛИТЕ НА РОЗИТЕ 2022” - ПО СВЕТОВНИТЕ СТАНДАРТИ

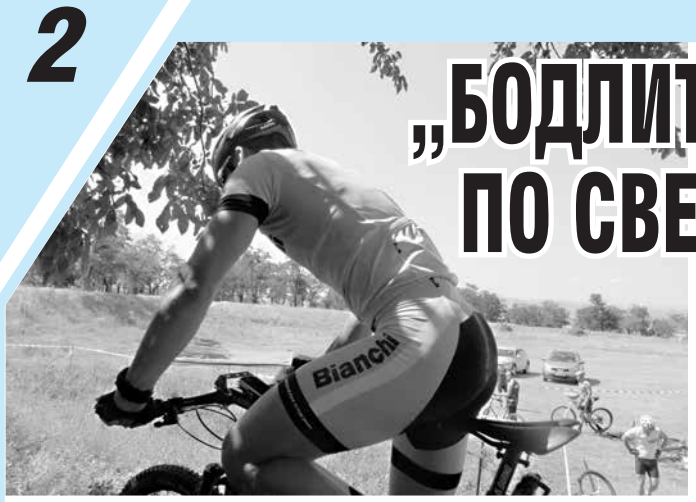

Републиканското състезание по колоориентиране „Бодлите на розите 2022", включено в календарните планове на ТД „Орлово гнездо“ и Българската федерация по ориентиране, се проведе в началото на юли т. г. То бе посветено на 120 години от основаването на дружеството и 65-годишнината на Клуба по ориентиране „Орлово гнездо 1957“. В него участваха над 170 участници от цялата страна и от всички възрасти

След 50 години чакане, най-после района на село Долно Изворово, община Казанлък, бе картиран според стандартите за състезания от световен ранг на Международната федерация по ориентиране. За осем месеца обикаляне, картиране и реамбулиране, най-успешният казанлъшки ориентировач, планинар и маркировач Тончо Нейчев и учителката по компютърни специалности, ориентировачка и картографка Русалина Стефанова изготвиха една от най-добрите състезателни карти в България.

Районът на състезанието обхващаше 8 кв. км. , в които за трите старта бяха направени 87 маршрута с дължини между 5,5 км. и 27,3 км., с брой на контролните точки от 9 до 39. Възрастовите групи бяха за мъже и жени от 12 до 80 години. С карти, велосипеди и електронни чипове състезателите преминаха през червено-белите контролни знаци.

За успешното протичане на проявата помогнаха кметът на с. Долно Изворово Ферид Бекиров, секретарката на НЧ „Петко Маналов 1932“ Ваня Кръстева и доброволците планинари и ориентировачи Марияна Димитрова, Милко Станев (автор на фото-изложба от снимки на Мегалита и Стара планина), Павел Михалев (дарил 12 кг мед на елитните първенци), Петър Стойков, Ивайло Величков (проверил картите и маршрутите), Димо Чолаков (отпечатал картите), Иван Петров, Веселин Цветков, Светлана Чакърова, д-р Стоянка Кочешева (лекар на състезанията), Момчил Маринов (културна програма), Веселина Скордева (превод), Даниела Ненкова (организационна и преводаческа помощ). Самодейци от НЧ „Петко Маналов 1932“ изпълниха фолклорна програма до Стадиона в южния край на селото.

Класиралите се от първо до трето място в различните възрастови групи бяха наградени с общо 206 медала. Ето победителите в най-силните групи: Жени 21 елит: 1. Гергана Стойчева (Компас крос – Русе); 2. Илиана Илиева (Узана – Габрово); 3. Теодора Табакова (Браун тим - Велико Търново).

Мъже 21 елит: 1. Станимир Беломъжев (Ски-клуб-Троян) - световен шампион по ски и коло- ориентиране; 2. Милко Сакаров (Академик - Варна); 3. Ивайло Христов (Валди-София).

От СК „Орлово гнездо 1957“ контролно бягане направиха Даниел Искрев и Марияна Димитрова. Наградите бяха връчени от Ферид Бекиров, Ваня Кръстева, Тончо Нейчев и от наблюдателката от Международната организация по ориентиране г-жа Нервин Фенмен (Турция).

Христо АНГЕЛОВ – главен ръководител на състезанията

БЛАГОДАРИМ ЗА ЧУДЕСНИТЕ ЕМОЦИИ!

За седми път ТД „Свищи плаз-2013" организира велопоход „Златица“. Сутринта на 11 юни т. г. се събрахме в двора на СУ „Св. Паисий Хилендарски“ в град Златица за задължителния инструктаж. Осигурени бяха каски и светлоотразителни жилетки за нашата безопасност. С тревога поглеждахме мрачното небе и се надявахме, че сивите облаци ще се разпръснат.

Ръководителите на велопохода - Стоян Зяпков и Васил Пушкаров поведоха колоната към жп прелеза и продължихме по пътя за село Църквище. Имахме малко затруднения при изкачването, но, както доказахме миналата година с велопохода до Еленската базилика, няма невъзможни неща. В крайна сметка се оказа, че това е най-трудната част от маршрута, с постоянно изкачване. После продължихме към с. Челопеч, но до там пътят беше предимно спускане, така че не ни затрудни. Внимателно преминахме през светофарите, след което спускането продължи до с. Карлиево. На площада в центъра спряхме за две минути почивка и продължихме обратно към Златица. Облачното време си имаше своите предимства – свежият въздух и прохладен ветрец направиха велообиколката приятно преживяване. След продължителните дъждове поляните бяха покрити с пролетни цветя и буйна зелена трева.

След завършване на обиколката в двора на нашето училище, за нас бе осигурена храна от ТД „Свищи плаз-2013".

Ние, учениците от Екоклуба към СУ „Св. Паисий Хилендарски“ – град Златица, благодарим на г-жа Богдана Николова и ТД „Свищи плаз-2013" за отличната организация и чудесните емоции.

Деница АТАНАСОВА - ученичка от 7-б клас, СУ „Св. Паисий Хилендарски“ – Златица

МЕЖДУНАРОДНА ТУРИСТИЧЕСКА РЕГАТА ПО ДУНАВ

65-та Международна Дунавска регата - ТИД-2022 стартира на 25 юни 2022 г. в Инголщат – Германия и завършва на 9 септември 2022 г. на делтата на реката в Румъния. За българските водни туристи, желаещи да участват в регатата, етапите са организирани в следния график:

Германия:	25.06.2022 г. - 02.07.2022 г.	Инголщадт - Регенсбург - Щраубинг - Ерлау
Австрия:	03.07.2022 г. - 12.07.2022 г.	Инцел - Линц - Виена - Хайнбург
Словакия:	13.07.2022 г. - 16.07.2022 г.	Братислава - Габчиково - Комарно - Щурово
Унгария:	17.07.2022 г. - 26.07.2022 г.	Естергом - Вишеград - Будапеща - Мохач
Сърбия:	27.07.2022 г.	Апатин
Хърватска:	28.07.2022 г. - 29.07.2022 г.	Алджмаш - Борово
Сърбия:	30.07.2022 г. - 12.08.2022 г.	Бачка Паланка - Белград - Кусяк
България:	13.08.2022 г. - 27.08.2022 г.	Ново село - Видин -Русе - Силистра
Румъния/ Делта:	28.08.2022 г. - 07.09.2022 г.	Калараш - Тулча - Свети Георги - Черно море

Всеки кандидат за участие в регатата трябва да бъде добре подготвен физически и технически, да има участия в гребни походи, да спазва принципите и правилата съгласно устава на ТИД, едно от които е пътуване с багаж в лодката - необходим е и колесар. Утвърдените участници за отделните етапи пътуват със собствен транспорт до началото на етапите и обратно. Таксата за участие за етапите в чужбина се заплаща на място при организатора за съответната страна/етап.

Заявки за участие в българския етап на ТИД (Ново село-Видин-Русе-Силистра) се подават от клуба по воден туризъм (или ТД) в БФТ най-късно до 31.07.2022 г. по банкова сметка: ОББ АД, бенефициент – БФТУРИЗЪМ, BIC – UBBSBGSF, IBAN – BG 76 UBBS 842 310 107 457 12 или в брой при организатора Стилиан Бонев - 0885 855 880.

График за провеждане на българския етап за 2022 година:

13.08.събота	**Ново село**	Д	833	51
14.08.неделя	**Видин**	Д	791	42
15.08.пон	Почивен ден (екскурзия)*			
16.08.вторник	**Лом**	Д	745	46
17.08.сряда	**Козлодуй**	Д	704	41
18.08.четв	**Остров**	Д	661	43
19.08.петък	**Загражден**	Д	625	36
20.08.събота	**Белене**	Д	577	48
21.08.неделя	**Кривина**	Д	534	38
22.08.пон.	**Русе**	Д	495	39
23.08.вторник	Почивен ден (екскурзия)*			
24.08.сряда	**Ряхово**	Д	464	31
25.08.четв.	**Тутракан**	Д	432	32
26.08.петък	**Ветрен**	Д	396	36
27.08.събота	**Силистра**	Д	375	21

**Организираните екскурзии през почивните дни се заплащат допълнително!*

ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ:
Българска федерация по туризъм – 1000 София ,бул.”В.Левски “ № 75 , тел. 02/ 930 05 31; GSM 0882 966 451 – кратък 6451, e-mail: bftourism@abv.bg www,bftourism.net; Ръководител за българския етап Стилиан Бонев тел. 0885 855 880, stilian.bonev69@gmail.com; Организатори по места: Видин - Тодор Попиванов - 0898 656 114; Козлодуй - Артьом Цветанов - 0887 612 441; София - Цвети Крусашки - 0887 774 469; Русе - Милка Влахова - 0896 688 552; Тутракан - Красимир Атанасов - 0889 993 488.

ЕНЬОВДЕН НА ХИЖА „ТОПОЛИЦА“

В навечерието на Еньовден хижа „Тополица“ край Айтос събра планинари от айтоския и ямболския клубове на туристите ветерани. В околностите й има богато разнообразие от горски билки и цветя. Допълнителен комфорт бе прекрасната кухня. А вечерта ни събра - 43 туристи-ветерани, със спомени, весели преживявания и планове за нови срещи напред в годините. Аплодирахме доайена Илия от Ямбол, на 95 години, но и днес активен турист, с бистър ум, добра памет и визия.

Навръх Еньовден туристки, облечени в дълги бели ризи с шевици и зелени венчета на главите, водени от Еньовата буля, пяха „Пеперуда лята“ и „Ой, Еньо, Еньо!“ и се провряха през цветен венец. Окичената с корона богиня Лада носеше бакърче с мълчана вода, стояла цяла нощ под звездите, с потопени там пръстени на „момичетата“ от буенека.

Започна Еньовското наричане за здраве, берекет, дълголетие, просперитет, любов и човешка доброта. Еньовата буля с китки поръси хората от двата туристически клуба, като им дари китките, за да се случат предсказанията.

Какво ни даде тази среща ли? Преклонение пред Майката - Природа, още мили спомени и докоснати от радостни преживявания сърца. Мили приятели, поднасяйте си такива награди! А възрастта? Тук тя няма никакво значение.

Янка ИВАНОВА – КТВ към ТД „Чудни скали“ - Айтос

ДОБРИЧКИТЕ ТУРИСТИ ЧЕСТВАХА 120 ГОДИШЕН ЮБИЛЕЙ

Туристическото дружество в Добрич отбеляза 120-годишен юбилей. Кулминацията на честванията бе по време на 20-ия туристически поход „Добруджа и морето”, в което участваха 260 туристи от 18 туристически дружества. Гостите посетиха Археологическия резерват „Яйлата”, м. „Вечното огънче” и с. Камен бряг, където похода приключи до заведението „Бира и скара при баба Мара”. Празникът завърши в комплекс „Виктория” край Балчик с изпълнения на деца от Студио за поп-рок певци „Сарандев” - гр.Добрич и изпълнение на народни танци на Младежка танцова формация „Балик” към Народно читалище „Васил Левски” - Балчик. Връчени бяха грамоти за участие в похода, а председателя на ТД „Добротица” Мирослав Кескинов от името на дружеството прие подаръци от гостите.

Председателят на ТД „Добротица” Мирослав Кескинов разказва, че то е създадено през пролетта на 1902 г. Тогава група съмишленици организират поход в Батовска долина, т. нар. планина под равнината. За два дни изминават 66 километра. Събитието е отразено в публикации във в. „Добрич” и сп. „Български турист”. До 1992 г. в дружеството е имало клубове по пешеходен туризъм, алпинизъм, пещерно дело, ориентиране, за ветерани и др., а организацията се е казвала Орлов – на името на Добри Атанасов Орлов. След 1992 г. то носи името Добротица.

Днес организацията развива най-вече пешеходен туризъм – преходи в планината, еднодневни маршрути, най-често в Батовската долина. Там има няколко маршрути, чиято маркировка се поддържа от дружеството. Друг интересен маршрут е по долината на Суха река край Тервелското село Оногур, където може да се разгледат пещери, а по-нататък в долината и т. нар. скални манастири, един от които е Монетарницата. Дружеството организира и по 3-4-дневни маршрути, тип екскурзии. През изминалата година негови туристи покориха 10-те планински първенци на България.

ТД „Добротица” стопанисва хижа „Ботево” до с. Ново Ботево. Там също има няколко маршрута – през местност Ефеклията до с .Дончево, през манастир „Света Марина” до с. Стожер, до с. Ведрина и други.

Организацията участва в Календарния план на БТС, на който е член. Туристи от добричкото дружество редовно участват в тържествата на Черни връх, на празника на българския туризъм. Кескинов разказва, че всеки може да стане член на дружеството, няма органичния във възрастта, при спазване на устава. С дейността си добричките туристи опознават България, посещават красиви места и създават приятелства с хора от цялата страна.

ПОКАНА

Управителният съвет на СНЦ „Туристическо дружество Ален мак”, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ, свиква Общо събрание на СНЦ „ТД Ален мак”, което ще се проведе на 27.08.2022 г. от 9.00 часа в офиса на седалището и адреса на управление на сдружението: гр. Бургас, ул. „Софроний” № 23, ет. 1- надпартерен, при следния

ПРОГРАМА

1. Освобождаване на членове на УС на Сдружение с нестопанска цел „Туристическо дружество Ален мак”, подали оставка, и заличаването им от ТРРЮЛНЦ като членове на УС.

2. Избор на нов Управителен съвет и определяне на мандат.

При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ, събранието се отлага с един час по-късно и ще се проведе на същото място и при същия дневен ред, независимо от броя на присъстващите членове.

Управителен съвет на СНЦ „ТД Ален мак”

„ДВИЖИ СЕ И ПОБЕДИ“

Над 700 ученици участваха в трите етапа на кампанията „Движи се и победи“ във Велико Търново, като по традиция третият маршрут приключи със спортно-туристически празник в парк Ксилифор, където деца и ученици от шест училища и един дом за деца премериха сили в щафетни игри за I – IV клас и щафети за V – VIII клас.

Центровете на предизвикателствата бяха: улов на риба за деца до 14 г. – ЛРД „Сокол – 1884”; катерачна стена; дартс; туристически каяци; плажен волейбол – Волейболен клуб “Царевец“; стрелба с лък – Стрелкови клуб „Етър-98“; блиц турнир по шахмат – ШК „Асеневци“; коло-крос в две възрастови групи: до 14 г. и до 18 г.; състезание по бадминтон – “Бадминтон – Скоуш клуб“; лъвски скок – момчета и момичета до IV клас и до VIII клас; теглене на въже – момчета и момичета до IV клас и до VIII клас.

Победителите в отделните спортно-туристически дисциплини получиха грамоти и награди, а за всички участници в спортно-туристическия празник бяха осигурени спортни ранички от Общинската програма „Здрави деца в здрави семейства“.

В рамките на третия етап от кампанията „Движи се и победи – пролет 2022 г.“ беше организирана и „Клиника на открито“. Целта на проявата бе чрез профилактично направените безплатни измервания и изследвания да се обърне отново внимание на рисковите за здравето фактори – тютюнопушене, нездравословно хранене, ниска двигателна активност и злоупотреба с алкохол. Инициативата е посветена на превенцията на хроничните незаразни болести (сърдечно-съдови, белодробни, диабет, затлъстяване и др.).

ТД „Трапезица 1902“ – Велико Търново

ПОХОД ДО МАДАРСКОТО ПЛАТО

В края на учебната 2021/2022 година средношколци от шестите класове в ОУ „Цар Симеон I“ - Варна, водени от учителките Светлана Димитрова, Грозданка Ноева и Величка Цонева посетиха туристическа хижа „Мадарски конник“ на 20 километра от град Шумен , в непосредствена близост до Мадарския конник и Мадарското плато. Походът в Националния историко-археологически резерват „Мадара“, близо до едноименното село, бе организиран от ТД “Черноморски простори“ - Варна с председател Атанас Сивков .

Скалният барелеф на **Мадарският конник** е изсечен върху отвесна скала на височина 23 метра. Изобразява конник в естествена големина . С лявата си ръка той държи поводите на коня си, а с дясната ръка е хвърлил късо копие върху падналия пред краката на животното лъв.

Според една от теориите конникът, изобразен върху скалата, е самият хан Тервел, представен като победител. Надписите съобщават за събития , случили се през VIII - IX век, по времето на управлението на хановете Тервел, Омуртаг и Кормисош.

Барелефът е обявен от ЮНЕСКО за паметник на световното културно и природно наследство.

Високите скали, красивата природа и обилната вода продължават да привличат всички, които обичат природата. За радост краткотрайните затишия на проливния дъжд ни позволиха да изпълним предвидената програма.

Когато стигнахме до **архитектурния комплекс „Създатели на българската държава“,** известен още като „1300 години България“, бялата пелена на мъглата се вдигна, дъждът благосклонно си даде краткотраен отдих и всички се насладиха на великолепието на гледката пред нас.

Говорят, че **Вълшебният извор край Девня** сбъдва желания. Той се намира по пътя от Варна към Провадия, близо до град Девня, в подножието на варовикови хълмове, наречени Кайраци. Там бликат около 30 извора – прочутите Девненски извори, които са най-големите карстови извори в България.

Басейнът , където е каптиран изворът, е истинска наслада за окото – потънал е в полюляващи се стройни водорасли, а слънчевите лъчи пречупват в невероятни цветове хвърлените от хората монети. Според поверието така се сбъдват неосъществени мечти. Образува се воден пад, който задвижва близка воденица.

Според предания, Вълшебният извор бил любимо място за отдих на Марциана – сестрата на римския император Траян, който през I в. пр. Хр. завладял тракийското селище, възникнало около изворите. Той го превърнал в мощна крепост, която нарекъл Марцианополис. Самият извор също бил кръстен на сестрата на императора.

Дъждовното и свежо време не помрачи ентусиазма и ведрото ни настроение. Искаше ни се това предизвикателство да продължи и започващата лятна ваканция да ни донесе още прекрасни дни сред природата.

***Светлана ДИМИТРОВА - старши учител по математика в* ОУ „Цар Симеон I“ - Варна**

ПОГЛЕДНЕТЕ БЪЛГАРИЯ ОТ РУЕН!

На 3 юли т. г. туристи от цялата страна се запътиха да изкачат първенеца на Осоговската планина - връх Руен (2251 м). Той е първенецът на Осоговска планина. Нарежда се на пето място по височина сред планинските върхове в България. При ясно време от него се открива красива панорама. Малко са върховете, от които може да се видят толкова много планини: Малашевска, Влахина, Огражден, Беласица, Рила, Пирин, Верила, Конявска, Голо бърдо, Витоша, Плана, Люлин, Лисец, Чудинска и др. На северозапад туристите могат да видят Шар планина и планини в Южна Сърбия.

Събитието е традиционно и всяка година туристи от град Кюстендил и Крива Паланка (Република Северна Македония) организират това изкачване.

Преди това доброволци усилено работиха - почистиха района на Осоговската планина, поставени бяха светлоотразителни марки и пътеуказателни табелки. Тази инициатива се извърши с доброволен труд на туристи от туристическото дружество и със съдействието на ПСС Кюстендил. Всички гости на планината останаха приятно изненадани от направените придобивки.

„Всичко по пътя беше разчистено и добре маркирано за безопасното пребиваване в планината. Тръгваме си с надежда и отправяме призив към всеки от нас да даде принос за чистотата, защото практическите действия за опазване на природата чиста са свързани с баланса в нея“ – споделиха туристи от кюстендилското дружество.

Ние не спираме до тук, желанието ни е всички маршрути в нашата любима планина да станат приятно място за туризъм. Тя, природата, е като храм – пазете я, обичайте я и често се връщайте при нея!

Силвия МИХОВА – секретар на ТД ”Осогово”, Кюстендил

По „Ком-Емине“

НАДЯВАМЕ СЕ ДОГОДИНА ДА СМЕ ДВОЙНО ПОВЕЧЕ

На 3 юли т.г. успешно завърши Седмият туристически поход по последната част на европейския туристически маршрут Е-3 - връх Ком – нос Емине (за 3 дни едновременен старт по 9 отсечки на маршрута). Деветте мини маршрута бяха покрити по едно и също време от отделни туристически групи. Походът бе организиран от ТД „Старопланински турист“ - Етрополе, като в него участваха 89 души, в т.ч. туристи от дружеството, приятели и съмишленици от Петрич, Ябланица, ТД „Узана“ - Габрово и ТД „Руен“ - Пловдив.

Равносметката е, че всички участници в похода се справиха отлично, макар че за някои маршрутът на етапа им се оказа тежък, поради стари и нови травми. При някои групи отсечката бе премината за два дни, при други - за четири. В крайна сметка идеята е туризмът да доставя удоволствие и да зарежда с енергия - пък кой колкото и за колкото може. Благодарим на всички участници и се надяваме догодина да сме двойно повече.

Цанко НИНОВ – председател на ТД „Старопланински турист“ - Етрополе

ДО КРЕПЧАНСКИ МАНАСТИР И КОВАЧЕВСКО КАЛЕ

Между капките и поройните дъждове, туристи-ветерани от ТД „Приста“ – Русе посетиха рядко посещавани исторически местности.

Такъв е **скалният Крепчански манастир** от времето на цар Симеон Велики, открит и описан от Карел Шкорпил. Известен е с откритите по скалните му стени множество най-ранни знаци по нашите земи; два старобългарски надписа на кирилица, староеврейски букви и рунически знаци и много рисунки… Състои се от три скални тераси с монашески килии, църкви и гробници.

Следващият посетен интересен исторически обект бе **римската крепост Ковачевско кале** отпреди повече от 17 века в близост до град Попово. Тя впечатлява с големите си кули, като до момента са разкрити 5 от общо 17.

Една от най-интересните сгради там са римските терми от IV век със сложна архитектура, снабдени с подово и стенно отопление и басейни с топла и студена вода. В близост е новопостроеният музей с епиграфски паметни плочи, монети и разни предмети, открити при разкопките на крепостта, както и макет на римската крепост.

Поуморени, но доволни още в автобуса начертахме нови бъдещи посещения!

КТВ при ТД „Приста“ - Русе

ОТ ШИПКА ДО БУЗЛУДЖА И ОТ „КОПРИНКА“ ДО „ДАМАСЦЕНА“

В ранното юнско утро училищният автобус ни очакваше на паркинга. Ученици от СУ „Св. Паисий Хилендарски“- град Златица бързаха да се качат, нарамили туристически раници. Предстоеше около 12-километров преход по планински маршрут от Шипка до Бузлуджа. Пътеката ни водеше през вековни букови гори и слънчеви поляни, покрити с килими от цветя и първите горски ягоди. Ясното слънчево време направи прехода още по-приятен. Красивите гледки ни вдъхновяваха и почти не се налагаше да правим дълги почивки.

Пред погледа ни крайната цел - паметникът на Бузлуджа, се виждаше все по-близо. Най-трудната част от пътя се оказа изкачването от подножието му до върха по калдъръмена пътека под палещите лъчи на слънцето. Горе спряхме за обяд, направихме снимки и се насладихме на чудесната обгледна панорама. Тук имаше много туристи, дори и от Франция.

На слизане се поклонихме пред паметника, издигнат на лобното място на Хаджи Димитър, и продължихме към х. „Бузлуджа”. Там се разхладихме с ледена планинска вода и продължихме с автобуса до язовир „Копринка”. Денят завърши в подножието на язовирната стена, където вечеряхме и нощувахме в бунгала.

На следващия ден посетихме Етнографския комплекс „Дамасцена", където след интересната беседа разгледахме розоварната, розариума, музейната сбирка при тракийския културен център, биопарка и изложбата на ретро автомобили. Тук се провеждат различни културни прояви през цялата година. 120 човека се грижат за комплекса и за красивата амфитеатрална открита сцена, украсена с красиви и благоуханни рози.

По обратния път към Златица планирахме следващата проява – изкачване на връх Ком. ТД „Свищи плаз - 2013“ продължава да изпълнява своята мисия – да запознава младежи от Средногорието с красотата на българската природа и с историческите паметници на България.

Даниела САМАРДЖИЕВА ТД „Свищи плаз - 2013“ - Златица

№72а

КРЕПОСТТА В МЕЗЕК

ГРАНИЧИ С НАЙ-ДЪЛГАТА ТРАКИЙСКА ГРОБНИЦА

Едноименната крепост в село Мезек е истински музей под открито небе, който потапя в минали епохи, когато животът в Неутзикон бил пъстър, увлекателен и неповторим. Непревземаемите каменни стени и извисилите снага кули помнят епохални битки, поражения и победи, свързани с богатата ни история, с великата Източната Римска империя и с кръстоносните походи. В древността оттук минавал важният римски път Via Militaris, свързващ източните провинции на империята с Италия (Constantinopol – Hadrianopol – Philipopol – Serdics – Naisos – Singidunim – Acquileia).

Мезек е в непосредствена близост до града на коприната и казината Свиленград – древен Бурденис, една от входните врати на България. Регионът винаги е бил мост и кръстопът на култури, обединявал различни етноси, място с богато историческо минало. Неутзикон препраща към епохата на разцвет на Второто българско царство (1185-1396), което граничи с три морета, когато цар Калоян нанася първото голямо поражение на непобедимата дотогава латинска армия, предвождана от император Балдуин. Предполага се, че мястото на величавата битка в средновековната ни история през 1205 г. е северно от Адрианопол.

Устояла на превратностите на съдбата, крепостта е уникално военно укрепление, издигнато от Византия в края на XI век в местността Калето по времето на император Алексей I Комнин. Построена е за да охранява земите между Арда и Марица, откъдето идва и името на Мезек, означаващо на гръцки „межда“, тъй като се намира между две реки и граници. От крепостта се разкрива прекрасна панорама - всичко се вижда надлъж и шир, цялата маришка низина до първите възвишения на Сакар планина. Мезек е най-запазеното отбранително съоръжение в Родопите и е символ на победата и на обединението – отстои на километри от българската, гръцката и турската граница. Уникално е разположението й между Арда и Марица, на 2 км от гръцката и на 7 км от турската граница, на 6 км югозападно от Свиленград.

Емблематичната крепост била външна граница на Византия, често нападана от север от българите. Обявена е за археологически паметник на културата с национално значение в ДВ бр.67/1968 г., а от 2009 г. е включена в списъка на 100-те национални туристически обекта. Всекидневно привлича многобройни посетители, желаещи да научат за епохата на траките, римската империя и двете български царства. Стените й ограждат площ от 6.5 дка и размерите им са 110 на 60 метра. Те са с дебелина 1.90 - 2 метра, издигнати от ломени камъни, споени с хоросан и украсени с три тухлени пояса от външната страна.

Входът е от западната стена. Южната била най-уязвима и е с дебелина до 2.60 м., увенчана с пет бойни кули за наблюдение и отбрана. До началото на XX век крепостта е била добре запазена, но през 1900 г. пострадала, тъй като от нея взимали камъни за строеж на казармите в Свиленград. В най-лошо състояние е северната крепостна стена, съборена до нивото на терена.

Районът на Мезек е стратегически важен за пътя за Цариград и за р. Арда. На височината на Мезек има построени две крепости - на юг, на високото Куртскале, има тракийска и средновековна крепост, която е проучена за първи път през 30-те години на миналия век от арх. Рашенов. Провеждат се възстановителни работи по стените през 1963 г. и 1973 г., а след нови археологически проучвания в 1983 г. са открити накити, керамични съдове от XIII-XIV в., предмети от бита, две зърнохранилища при северната и южната стена. Липсата на сгради е заради характеристиката на крепостта, която не е гражданска, а отбранителна.

Мезек била непревземаема, самото й разположение е стратегическо. С площ от 7 декара, с 9 кули и дебели каменни стени е била гранична стражева крепост. Тя показва какъв е бил градският живот по време на Второто българско царство. През зрялото Средновековие (XII–XIV в.), градът имал укрепителна система и самостоятелно отбраняваща се кула от типа пирг върху най-високото място на хълма. Ако се придвижваме в подножието към входа, ще сме постоянно под обстрела на войниците. Така е било и с вражеските войски. Докато стигнат до портата, те са намалявали значително като численост. Самото селище е било разположено пред стените, обиколено с по-малка стена. Хората, когато съзирали наближаващата опасност, влизали в крепостта и се затваряли зад непревземаемите й стени, за да се отбраняват. Градското население било малко, защото градовете имали военно-административни функции и жителите обслужвали военните гарнизони. Край портата на всяка крепост имало пазар, където занаятчии и селяни предлагали продуктите си. Мястото на пазара и местата за търговия и обмен се локализирали в предградията около портите на цитаделите. След като пазарът приключел, главната градска порта се затваряла и достъпът до цитаделата се ограничавал единствено до нейното население.

Тъй като в крепостта е имало само военен гарнизон, археолозите не откриват следи от жилищни постройки или параклис, което е типично за градовете-крепости в Средновековието. Крепостите функционират до XVI в., когато окончателно са напуснати от българското население.

Какво знаем за периода, когато е функционирала крепостта? Царете Асен и Петър - представители на българска аристокрация от XII в., поемат задължения към централната византийска власт и получават правото законно да разполагат със земи и крепости – центрове на поземлени прониарски имения. Новата българска аристокрация е обвързана с охраната на проходите и пътищата и с отбраната на подстъпите към големите византийски градове на юг от Хемус, което описва хроникьора Никита Хониат в края на XII в.

Зад крепостните стени са намерени върхове на копия и стрели, шпори, подкови, бронзови татарски монети от XII–XIII в., каменни мелници - все неща, които дават представа какъв е бил животът на тогавашните гарнизони. Крепостта край Мезек е функционирала до XIV в., до османското нашествие и никога дотогава не е била превземана.

На два километра от нея по пътя се издига друга уникална забележителност - **тракийска куполна гробница** е от II в. пр. Хр., запазена в оригиналния си вид. Тя е паметник на културата и тук са намерени златни, бронзови и глинени предмети, които показват високите постижения на тракийското изкуство. На различни места в и около гробницата са открити части от бронзов канделабър, висок 134 см., с фигура на танцуващ сатир в горната част. Заедно със статуята на глигана, той принадлежи към най-изящните произведения на античната бронзова пластика от последните векове преди Христа, открити по нашите земи. Разкопани са множество златни накити. Една от огърлиците, богато украсена с филигранен орнамент, се причислява към шедьоврите на тракийското златно изкуство. Бронзова ситула, бронзови лампи и кани с богата украса от апликации и орнаменти се съхраняват и могат да бъдат видени в Националния археологически институт при БАН в София. Проф. Богдан Филов проучва гробницата в Мезек, заедно с д-р Иван Велков и Ангел Запрянов. Най-ценната находка е **златният глиган**, който се намира в Музея в Истанбул, а негова отливка ни посреща на входа на Археологическия музей в столицата.

До гробницата ни отвежда колоритен път, изрисуван по проект с митични герои, с които всеки може да си направи снимка. Алеята с розариума е изпъстрена с платна от тракийската митология и с фотоси, които на български и английски разказват за уникалните находки в гробницата и нейната история. В Мезек се намира **най-дългата на Балканите Антична тракийска гробница**, полегнала в близост до крепостта Неутзикон. Посещението в нея и в крепостта е лесно и оставя ярки спомени , защото са прекрасно запазени и са безценни с историята си.

Текст и снимки:
Антоанета ТИТЯНОВА

МАГИЯТА НА УВАЦ

„Уникален природен резерват“, изключително живописен, с извисяващите се планински върхове, пещери и река, издълбала и оформила с течение на хиляди години изумително красиви меандри. Каньонът Увац е великолепно творение на природата!“ споделиха туристи от ТД „Осогово“ – Кюстендил.

Пътуване, наситено с много красота и гледки по земите на древна Сърбия. Каньонът се намира в югозападна Сърбия, близо до границата с Босна и Херцеговина. Заобиколен е от планини и заема площ от 7543 ха.

Заснехме най-добрите моменти и запазихме най-добрите спомени от приключението, което нарекохме „Магията на Увац“. С водачите Пепи и Мария проучихме територията около река Увац, получила статут на „Уникален природен резерват“, благодарение на уникалните местни растителни и животински видове.

Сред причините да посетим това място е да видим и заснемем полет на белоглав лешояд. Впечатлени бяхме от забележителностите, разкриващи най-доброто от Сърбия, като обекти с историческа и културна ценност, природни феномени, култура и бит на сръбския народ. Посетихме „земите на древна Сърбия“ от времето на създаването на първата средновековна Сръбска държава, позната още с името Рашка, управлявана 250 години от династията на Неманичите, до битката при Косовско поле (1389 г.), когато османските турци трайно се настаняват на Балканите.

Великолепната средновековна **крепост Маглич** от 13-ти век, разположена на върха на хълм, само на 100 м от ждрелото, образувано от река Ибър, е носила титлата защитник. Пазела цялата Рашка, Жичек и Печи патриаршия и най-вече манастирите „Жича“ и „Студеница“.

Манастирът „Жича“ е 800-годишна обител с катедрална църква в наситено червено, която пази между стените си истории за пищни коронации на крале. Издигнат е в началото на 13 век и е обявен за паметник на културата от изключително значение за страната. Като повечето християнски храмове манастирът Жича е претърпял значителни разрушения по време на османската власт, но все още в църквата могат да се видят стенописи от 14-и век. Обителта е важна за сърбите по няколко причини. Тук е извършена коронацията на Стефан II Неманич през 1217 г. като крал на Рашка. Коронясването е извършено от първия глава на самостоятелната сръбска църква и брат на краля – свети Сава. За много сърби свети Сава е най-важният сръбски светец.

Манастирът „Студеница“ е „майка на всички църкви и храмове сръбски”. Там са положени свети мощи на Неманичите – владетелите, превърнали Студеница в политически, културен и духовен център на средновековна Сърбия. От дясната страна след влизане в храма е гробницата на Стефан Неманя (Св. Симеон), а в предната му част са тези на Стефан Първовенчани (Св. Симон) и майка му Ана (Св. Анастасия). „Студеница“ е манастир на Сръбската православна църква. Разположен е в едноименната местност на река Студеница, на около 40 километра от Кралево и е сред най-големите и най-богати сръбски храмове. Строежът на „Студеница“ е приключен през 12 век, а днес той е част от списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО.

Манастирът „Сопочани“ е разположен непосредствено над извора на река Рашка. Част е от средновековният комплекс „Стари Рас“, поставен в списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО. Посветен е на Света Троица. Стенописите, създадени в периода 1263 – 1268 г., изобразяват членове на кралската династия на Неманичите – ктитор, кралицата-майка, Стефан Неманя.

Град **Нови Пазар** е известен още и като малкият Истанбул в Сърбия, поради побратимената връзка с мегаполиса Истанбул.

Манастирът „Джурджеви ступови” (в превод на български „Стълбовете на Свети Георги”) е част от Сръбската православна църква и се намира в областта Стари Рас. От него се открива гледка към Нови пазар и долината на р. Рашка. За съществуването му се споменава по времето на първия сръбски крал Стефан Първовенчани. Той отбелязва в житието на Стефан Неманя (Свети Симеон), че комплексът е изграден през 1171 г. от баща му, който по този начин ознаменува победата си на Косово поле над византийците и брат си Тихомир. Манастирският комплекс е разрушен по време на османското владичество. Архитектурата, интериорът и изписването на манастирската църква го причисляват към т. нар. Рашки стил. Реставриран е в периода 1960 – 1982 г., а от 1979 г., като част от Комплекса „Стари Рас”, е в списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО. Към момента е действащ.

Петрова църква е православен храм в покрайнините на град Нови пазар. Сградата е построена в IX век във време, когато тези земи столетия са били част от българската държава, до падането под византийско владичество през XI век. Днешният храмов комплекс е провинциален аналог на Кръглата църква във Велики Преслав и е най-старата запазена църква в днешна Сърбия. Тя става главна църква на средновековната сръбска столица Стари Рас и е катедрален храм на Сръбската църква до края на XII век. Част е от комплекса „Стари Рас“

Програмата ни беше изпълнена на 100 % и доволни си тръгнахме към Кюстендил. Всеки се беше докоснал до преораждащата сила на пътуването. Мислено благодарихме за прекрасните мигове, подарени ни от великата природа на Сърбия.

Силвия МИХОВА – секретар на ТД „Осогово“ - Кюстендил

„КОПРИНКА“ СЪБРА МНОГО ТУРИСТИ...

от стр. 1

УСПЕХЪТ ИДВА С ЖЕЛАНИЕ И ЕКИПНОСТ

Марин Будилков – учител в професионална гимназия по земеделие „Стефан Цанов“ в Кнежа и ръководител на отбора - победител в комплексното класиране за купа „Кристален еделвайс“. Води туристически групи от 20 години и ученици в походи като НТП „По пътя на Ботевата чета – Козлодуй-Околчица“, НТП „По пътя на четата на поп Харитон и Бачо Киро“ и др.

Как приемате спечелената от отбора на Кнежа висока награда „Кристален еделвайс“?

Това е успех на нашите деца, просто те са много активни. Печелим този приз за трети пореден път. Ролята ни като учители е да ги мотивираме да участват. За това няма формула, трябва усет.

Защо, според Вас, печелите толкова често тази награда?

Може би заради честите тренировки, съчетани с екипност. В училището имаме три туристически клуба, в които участват деца с голямо желание. Имаме и трима треньори, които разбират децата и могат да ги организират и мотивират.

Как решавате финансовия въпрос, помага ли ви някой?

Финансово ни помага община Кнежа, от ТД „Кайлъшка долина“ – Плевен покриват транспортни разходи.

Как оценявате организацията на днешното състезание?

Организацията беше много добра. В бъдеще може да се добави и известната от миналото спортно-туристическа щафета.

ДЕЦАТА ТРЯБВА ДА БЪДАТ МОТИВИРАНИ

Мария Желева е библиотекар в читалище „Пробуда 1920“ в с. Копринка. Участва в проекти за работа с деца и е ръководител на групата от с. Копринка.

От колко години се занимавате с тези дейности?

Дейностите с деца започнахме преди пет години. Започнахме по проект на фондация „Глобални библиотеки – България“, после по проект „По стъпките на траките“ съвместно с Виваком. И така вече пета година децата и родителите свикнаха през лятото да имаме занимания. Сега нашият отбор на прегледа „Кристален еделвайс“ наброява 13 деца, които са добър екип и ходят навсякъде заедно.

Показаха завиден спортен дух на състезанията. От къде идва той?

Според мен те го носят в себе си. Голяма част от тях са спортисти, тренират футбол, плуване, фитнес. Този спортен дух се придобива и в спорта. Освен това, за тях е важно да печелят като екип.

Какво трябва да се направи, за да има масово участие на подрастващи в спортните дейности?

Когато започнахме работа по проект „По стъпките на траките“ съвместно с ТД Орлово гнездо“ – Казанлък, идеята ни бе точно такава – да ги направим общност. Да не седят пред компютрите и телефоните, а да се занимават активно с физическа дейност. Направихме походи по планини и до светилища, показаха им как да работят с карта и компас, какво представлява маркировката… В нашия район има прекрасни условия за туризъм и много зимни и летни спортове. Имаме широко поле за действие.

Подходът към децата трябва да е забавен и атрактивен, за да бъдат мотивирани. После идват сами с огромно желание. Благодарение на партньорството ни с ТД „Орлово гнездо“ – Казанлък те се научиха на различни умения и сръчности, получаваме и логистична помощ – палатки, тениски и др.

Каква трябва да бъде ролята на треньора?

Ние се познаваме, децата идват в библиотеката на читалището. Насърчаваме ги, казваме им, че важното е да се забавляват, да спортуват, да усетят вкуса на победата и да не приемат като драма горчилката на загубата.

Как виждате бъдещето и кой трябва да помага?

На първо място нещата тръгват от родителите. Добре е, когато те приемат дейността като прекрасно приключение и преживяване за децата им. Хубаво е да има организации като БТС, които да организират и развиват такива събития. В бъдеще да се включват разнообразни туристически дейности и спортове, които може би самите деца трябва да предложат.

Оказва се, че и читалищата могат да помагат.

Читалищата са място, където хората не търсят комерсиалното. Това са сърцати хора, които в името на някаква кауза не жалят средства и време. Те са просветители и правят нещата безвъзмездно, доброволно и от душа. Радва ни фактът, че се обръщат към нас, че сме важни и значими.

120 ГОДИНИ ОРГАНИЗИРАНО ТУРИСТИЧЕСКО ДВИЖЕНИЕ В ПЕРНИК

продължение от брой 6

След 1962 г. с увеличената масовост на туризма в Перник и развитието на широка клубна дейност постепенно се появява необходимостта от създаване на нови дружества. По-нататък туристическото движение на град Перник е практическо роене на дружество „Кракра Пернишки" и създаване на нови дружества по примера на туристите от колектива на „Мини Перник" и ТД „Рудничар" с председател инж. Хелмут Брокс.

В МЗ „Ленин" металурзите още през 1962 г. на свое годишно отчетно събрание на секцията решават да се създаде организация за отделяне от дружество "Кракра Пернишки". Дружеството е наименувано „Здравец" .

След две години е основано и **туристическо дружество „Витоша"** за селата в околностите на планината, което също се отделя от ТД „Кракра Пернишки". Със сърцатата работа на кмета на с. Кралев дол, директора на завод „Пектин" и десетки активисти на дружеството се изгражда хижа „Кралев дол" в м. „Соло" на Голо бърдо, която отваря врати през 1976 г. Макар и с колебания, благодарение на грижите на туристите от източния район хижата преживя превратности и разруха през „новото" време и се стреми да посреща туристи.

За времето от 1980 до 1987 г. са проведени 40 туристически събора с над 40000 участници. Над 760 са новите носители на значката „Турист на НРБ", 665 на „Опознай родината". Походите вече се отчитат ежегодно на категории, в първа категория - по 380 с над 13700 участници, втора - 150 похода с 3000, трета - 300 с над 600 участници от четирите туристически дружества на Перник. Туристите от дружествата ежегодно предават по 28 - 32 000 кг. билки и диворастящи плодове.

Като последица от клубните форми, а в последствие с роенето на туристическо дружество „Кракра Пернишки" на 13 март 1980 г. по инициатива на група туристи се създава **Дом на туриста към ТД „Кракра Пернишки" – Перник** със задача да развива туристическа и обществено–културна дейност. Идеята за изграждането и учредяването

то принадлежи на комисията по пропаганда и агитация към дружеството и нейния председател Васил Апостолов. Разнообразната дейност на дома привлича широка обществена и финансова подкрепа.

Изключителното постижение през 90-те години е скоростният поход от връх Ком до нос Емине на десет туристи - Стоян Павлов, Борис Никленов, Виктор Брънков, Петър Чайров, Георги Бошков, Евлоги Георгиев, Методи Пешев, Павел Ачанов, Иван Стоянов и Валентин Христов, които за 11 дни преминават по билото на Стара планина.

По новите държавни и съюзни нормативни документи от 1989 до 2016 г. в Перник съществуваха три формации или сдружения с ранг на дружества, регистрирани в съда и в БТС: **ТД „Кракра Пернишки", Дом на туриста „Васил Апостолов" и Клуб по ориентиране – Перник.** Но от икономически съображения през 2016 г. с решение на Общото събрание бе закрит „Дом на туриста „В. Апостолов". Дружество „Голо Бърдо" запази самостоятелна формация от град Батановци, но не се регистрира в Съюзния съвет на БТС и провежда общи мероприятия с „Кракра Пернишки". И след февруари 2017 г. по решение на общосъюзното събрание на БТС в Перник останаха две формации: **ТД „Кракра Пернишки" и Клуб по ориентиране – Перник.**

Една от първите стъпки на заро-дилото се туристическо движение в нашия град е историческа и изследователска дейност. Нямало ги още нашите хижи във Витоша, Люлин и Голо бърдо и притегателен център за излет била местността „Кракра". Тогава за крепостта е имало само предположение. И туристите, особено младите, се захващат с непознатите дотогава **разкопки.** Достойнство за туристическия клон на БТС „Голо Бърдо" и организираното ЮТС в Перник през 1921 г. е, че това са първите разкопки в историята на града. Дълго ги подготвят и накрая откриват в училището музейна сбирка, която със самочувствие предават след три години на Националния археологически музей в София.

Исторически уникален е първият в страната „Правилник за училищна музейна сбирка", изработен от Стефан Бръчков през 1925 г.. Туристите любителски, но с много обич към историята, вдъхновено правят разкопки, реставрират историческия Перник. **Много са пътищата Перник сега да е център на история и туризъм, но първата „пътека" е туристическа.**

При перничани в планината са звучали акордеоните на Хелмут Брокс, Ленчо, Пешо от Калкас, китарите на Сашо и Стеф, тромпета на Ицето, пищалката на Иван и хоровото пеене от 1934 г. до сега.

Отношението към планинските видове растителност и животни е реализирано чрез **изградения алпинеум за култивиране на редки цветя, лековити билки и рибарник между хижа „Селимица" и моренитe**, построен веднага след откриването й и просъществувал над седемдесет години. Там са донасяни и засаждани различни видове растителност от други планини от пернишки туристи при техните походи и екскурзии.

Участието на перничани в организирания туризъм исторически е свързано с природните резервати в Природен парк „Витоша", стопанството в с. Студена за планината Витоша; резервата „Острица" за планината Голо Бърдо; пещерата „Духлата" при изворите на река Струма; Национален парк „Рила " в околностите на връх Мальовица.

Забележителна туристическа дейност на ТД „Кракра Пернишки" е свързана с резервата „Острица" Той е обявен за народен парк през 1943 г., а през 1961 г. е прекатегоризиран в „Ботанически резерват". Разположен е по склоновете на връх Острица (1147 м н.в.). в планината Голо Бърдо и обхваща 1346 дка площ, която включва каменисти места, пасища, скални терени и редки горички с храстовиден характер. Върхът е безводен и само в ниското на югозапад има каптирани извори, наречени „Белите кладенци", които перничани тачат като „светена вода". Тя не е обилна, но тече целогодишно и захранва четиринадесет цименотови корита за водопой.

Инж. ХЕЛМУТ БРОКС е значима историческа личност за минното дело и за туризма в България. Роден е в Русе на 17 май 1895 г. Неговите родители са австрийци, свързали живота си с възхода на освободената през 1978 г. България.

Хелмут Брокс завършва Русенската реална гимназия през 1916 г. Тук през 1908 г. той е сред създателите на ученическото туристическо дружество „Геолог" (първооснова на ЮТС), а през 1911 г. на Русенското туристическо дружество „Дунав". През 1914 и 1915 г. живее в Карлово и започва да опознава Стара планина, като покорява и нейните два първи върха. През юли 1914 г. е сред организаторите на Първия редовен събор на ЮТС в Самоков, а през 1915 - на втория в Габрово.

През Първата световна война Брокс е редовен войник в Шеста Бдинска и Осма пехотна дивизия на Българската армия. За проявени заслуги този българин с австрийски произход е награден с военен орден и много отличия. След войната заминава в Фрайберг – Саксония и до 1924 г. учи в минен университет.

След завръщането си в България прави проучване на мина „Орел" в с. Мъглиж, Старозагорско. След това работи като минен инженер в рудник „Бобов дол" и идва в „Мини Перник" като началник на рудниците „Бели брег", „Гладно поле " и „Хумни дол".

След като е избран за председател на клон „Голо бърдо" на БТС - Перник, инж. Хелмут Брокс пренася сред запалени туристи идеи за строителството на туристически бази в планините и работи в Перник до смъртта си.

В брой от 23 юли 2000 г. вестник „Ехо" публикува решение за определяне на **„ТУРИСТИ НА СТОЛЕТИЕТО".** Ето имената на личностите, оставили ярка следа в туризма у нас, хора с неоспорим национален принос за жизнеността на туристическото движение и неговата организация: **Алеко Константинов, Иван Вазов, акад. Александър Теодоров - Балан, акад. Иван Буреш, Павел Делирадев, арх. Георги Козаров, проф. Васил Захариев, д-р Иван Велков, инж. Хелмут Брокс, Лальо Маринов- Ламар, Стефан Попов, Живко Радучев, Никола Миронски, Александър Белковски и Димитър Осинин.**

инж. Людмил МАРКОВ – ветеран турист

НА РАЗУЗНАВАНЕ ИЗ НЕПОЗНАТА ДОБРУДЖА

Две поредни години в календарния план на ТД „Патлейна" – Велики Преслав залагаме дестинация и все не можем да я осъществим. Тя е в непознатата Добруджа, близо до село Оногур, община Тервел, където се намира Каньонът на Сухата река. Някога тя е извирала край Варна, вливала се е в езеро в Румъния и по нея са плавали лодки и кораби. Днес тук тече марка рекичка, която пресъхва през лятото. Сезоните да посещение тук са от късна есен до май и рядко през юни.

Въпреки че е средата на юни, решаваме да осъществим малка познавателна мисия. Прочетохме статии, огледахме карти, проверихме в интернет. От видяното останахме запленени от красотата на това място! Освен пресъхналата река, там има около 50 скални манастири, издълбани от сръчни монаси, и раннохристиянска базилика.

Сформираме малка група и потеглихме към село Оногур. Задаваме на GPS-а координатите на Каньона на Сухата река. От Велики Преслав до с. Оногур пристигаме за около два часа. Селото носи името на прабългарско племе, живяло на североизточния бряг на Черно море. В центъра му виждаме три арки в цветовете на българското знаме, през които се открива гледка към част от селото и каньона. Има и указателна табела, от която е видно, че на първата отбивка вдясно се намира базиликата, а на следващата - скалните манастири.

Подминаваме отбивката за базиликата с намерение да я посетим на връщане. Продължаваме надолу по асфалтов път, който минава между скали от двете страни. В този момент GPS-а съобщава, че сме пристигнали на местоназначението. Продължаваме още малко напред и вдясно, преди моста на реката, виждаме табела за скалните манастири.

На отбивката няма маркировка или друга табела с посока. Хващаме вдясно по широк черен път в гориста местност. Започва едно чудене, ами сега накъде?

Решаваме да се върнем при колата и да проверим дали е възможно да открием друг път. Бяхме чели, че маршрутът е кръгов, дълъг около 5 километра, и че минава покрай язовир. С колата продължаваме към съседното село Ефрейтор Бакалово. Там на мегдана питаме местен жител как да стигнем до скалните манастири. Казва „Карайте след мен!" и се мята на колелото си. Потегляме след него и на 500 метра в посока село Оногур ни показва коларски път през нивите. Спираме и ни обяснява, че можем с колата да стигнем до горичка вляво и от там да вървим пеша. Понеже времето е сърдито, решаваме да оставим колата на отбивката. Мятаме раниците и потегляме. Вървим сред житата, които още са млечни и започнали да жълтеят. Завиваме вляво към горичката, където пасе стадо крави. Говедарят, подпрян на гегата си, пита накъде сме тръгнали. „Към манастирите", отговаряме, а той с усмивка казва „Карайте направо".

Продължаваме по пътя и забелязваме, че той е от редени камъни, най-вероятно е част от римски друм. След 15 минути се озоваваме пред дъсчена маса с две пейки. След кратка отмора на сянка решаваме да тръгнем вляво. Там пътят се разделя на две, ние вървим по коритото на Суха река, което е изключително широко, но в този сезон е обрасло с висока тревиста растителност, на места над три метра. Гледаме да се движим най-вляво и да не навлизаме в тревата, но скоро се озоваваме заобиколени отвсякъде. Започва голяма борба с растенията, за да си пробием път, на места имаше и висока коприва. Пробиваме до средата на коритото, където успяваме да стигнем до манастир, който изглежда като човешко лице и с две издълбани очи в скалите, а между очите му е поставена икона на светец.

Уморени от борбата с тревите, решаваме да се върнем. Връщаме се до заслона с пейките, почиваме и тръгваме към колата. Отново попадаме на стадото с крави, този път с друг пастир. Питаме го има ли друг път до манастирите, той обяснява, че е било по-добре да минем от първата отбивка, от тук е трудно да се мине сега заради тревите. След манастира, който сме видели, имало и друг, с дървена стълба, и там било много красиво. Разочаровани сме, че не успяхме да стигнем до там. Пастирът обяснява, че отсреща има църква (базиликата). „Участвах в разкопките, когато я откриха. Голямо нещо е!", разказва той, хваща двете си ръце като в кръг и показва: „Ей такива големи колони има там! Идете и вижте!".

Товарим раниците в багажника на колата и поемаме към с. Оногур. На първия завой в селото има отбивка вляво, на която е обозначено, че базиликата е на 80 метра. Оставяме колата и поемаме през ливада в лява посока. Там, като на тераса с изглед към каньона на Сухата река, е разположена огромна базилика, от която днес са останали развалини. Датирана е от VI век , периода на управление на император Юстиниан Велики.

Времето напредна и решихме да сложим край на разузнавателната ни мисия. Обещахме си да дойдем през есента или зимата, за да открием още мистични скални манастири на непозната Добруджа!

Ваня НЕДЕВА – ТД „Патлейна" – Велики Преслав

ехоМАРШРУТ

ИЗ ВЪРХОВРЪШКИ РИД

Кой не знае Върховръшки рид в китните Родопи? Може би стотици хиляди туристи са посетили леснодостъпните хижи по рида от изходния пункт с. Храбрино, което е само на 15 км от град Пловдив.

От с. Храбрино за час и половина се стига до х. „Академик" (бивша х. „Родопски партизани") по добре маркирана пътека. От там за още толкова време се стига х. „Бряновщица", от там за още около 3 часа – х. „Върховръх" (1550 м н.в.). Това е традиционен маршрут, който се посещава целогодишно.

Ние от ТД „Еделвайс" – Пловдив, заедно с приятели от ТД „Красен" – с. Бъта, Община Панагюрище, имаме за цел да запознаем гостите с малко известната тракийска крепост Момино кале (Момица) близо до с. Скобелево в района на Върховишки рид. Този път сме на автопоход, като от град Перущица по 16 км асфалтово шосе се отива до с. Скобелево, а оттам се продължава към х. „Върховръх" и с. Чурен.

На обособен малък паркинг 2 км преди с. Скобелево оставяме колите и по добре очертана и маркирана пътека започваме изкачване в северозападна посока към крепостта, където има поставен железен кръст. Тя е разположена на висок, скалист и недостъпен връх. Склоновете му са отвесни, с височина между 15 и 70 м., с изключение на северната му страна, откъдето се изкачваме и където се е намирал входът на крепостта. Надморската височина е 1208 м. От самия връх се откриват прекрасни гледки към Тракийското поле, Средна гора и Стара планина. Крепостта е разположена на площ около 6 дка и е с дължина 108 м и ширина 85 м. Запазени са зидове на няколко места и основите на няколко полукръгли кули.

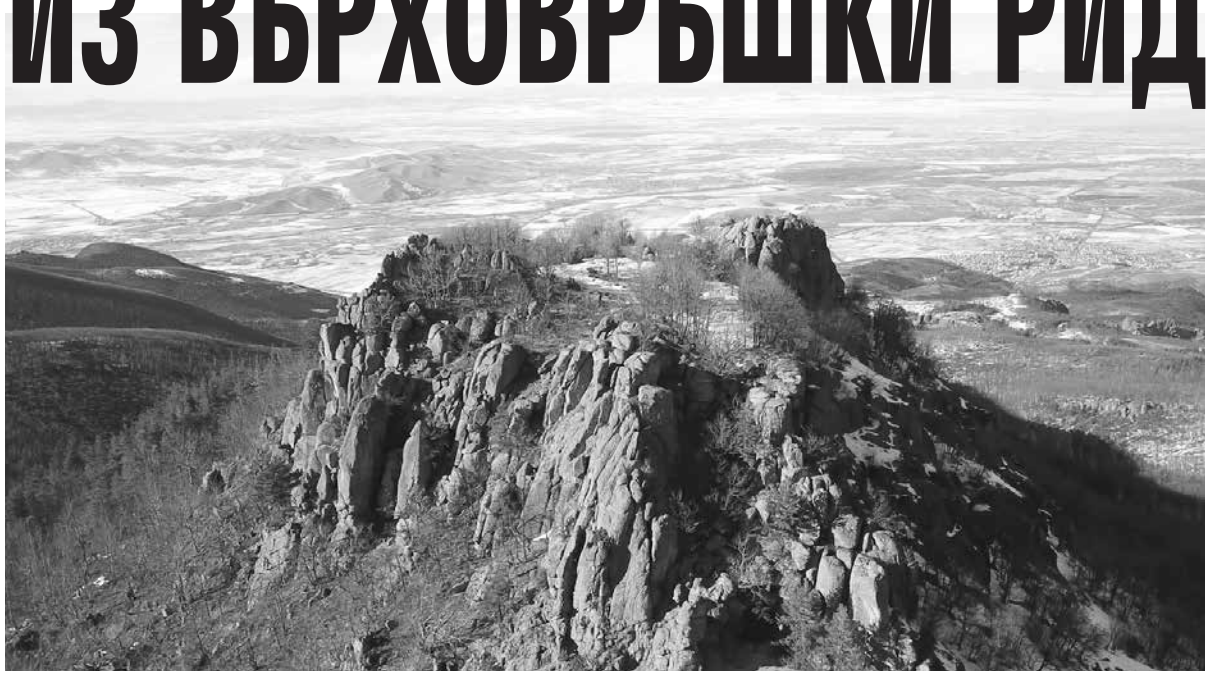

При разкопките са намерени фрагменти от фина и груба битова керамика от римската епоха, бронзов медальон от времето на Друз Нерон и сребърни монети от тракийски Хероон в град Паргон.

Според предание твърдината носи името на мома, която е управлявала тук. След много снимки и емоции я напускаме и достигаме с. Скобелево, където има селски събор. Кметският наместник Петко Петков се оказва бивш мой ученик. Той ми дава микрофона и с подробна историко-географска информация запознавам жителите и гостите с района и заселването на селището. Участваме в селския събор, а на следващия ден продължаваме по Върховишки рид.

Село Скобелево е основано от заселници от с. Чурен. През 1878 г. от тук е минал ген. Скобелев, затова то получава неговото име. Преди това наименованието е било Долни Чурен. В продължение на 50 години тук е съхранявано плененото знаме на табора, разбит при село Тъмръш през 1912 г.

До х. „Върховръх" има 4 км по асфалтов път., а до с. Чурен - 2 км. В Чурен няма население, но тук и в околностите на х. „Върховръх" има стотици красиви обитавани вили през летния и зимния сезони.

По черен коларски път за около час се отива до скалите Комаров камък. Те се намират встрани от маркирана пътека, която продължава за х. „Персенк", като подсича връх Модър. До 1912 г. на Комаров камък е имало български граничен пост. Трябва да отбележим, че до 1912 г. по Върховръшки рид от с. Храбрино до Смолян е минавала границата между България и Турция. Тук е пукнала първата пушка по време на Балканската война. На скромен паметник са изписани имената на 11 перущенци, загинали в сражение.

От скалите Комаров камък се откриват гледки към долината на р. Въча, платото Равногор и Фотинска река. Тук разходката ни приключва. Гостите от с. Бъта са доволни, а нашите туристи си припомнят за зимни и летни походи по тези места.

м. с. Николай ДОБРЕВ – председател на ТД „Еделвайс" - Пловдив

СТД „АКАДЕМИК" - СВИЩОВ НАВЪРШИ 85 ГОДИНИ

Веднага след откриването на Висшето търговско училище (1936 г.) в Свищов започва организиран туристически живот сред студенти и преподаватели. Системно са правени излети до м. Паметниците, до манастир "Покров Богородичен" и до брега на р. Дунав.

Половин година по-късно, през юни 1937 г., в регистъра на училището е вписано Академично туристическо дружество, клон „Стъклен". Запомняща се фигура от този период е проф. Анастас Бешков, инициатор на много излизания в околностите, из Средна Стара планина и Дунавската равнина. Заради стагнацията през военните и следвоенни години туристическата дейност почти замира, за да се възроди през 60-те години под името „Академик", като едно от водещите студентски туристически дружества, поддържащо секции по пешеходен и воден туризъм, ориентиране и опазване на околната среда.

В следващите 30 години се увеличава броят на пешеходните походи в Рила, Средна гора, Родопите, Пирин, на гребните походи по р. Янтра, Искър, Вит, Осъм и Марица. На свищовското дружество е поверена организацията на първия общостудентски гребен поход Видин – Силистра през 1974 г. и от тогава 15 години е провеждан от свищовлии. Ориентирането присъства във всички студентски състезания, като постига индивидуални и отборни призови класирания.

Към факултет „Обществени професии" е открита специалност „Организатори по туризъм". Активно участие като водачи на походи имат преподаватели от катедра „Физкултура". Два пъти дружеството е било домакин на конференции по проблемите на туризма.

Членската му маса през някои от тези години достига 100% от студентския и 60% от преподавателския състав на ВФСИ (Висшия финансово стопански институт) „Д. А. Ценов". Някои мероприятия са с впечатляващ брой участници - студенти, преподаватели и служители. Сред тях са тези до м. Янково гърло, събрало 300 участника и до м. Паметниците с 500 участника. Доста членове на дружеството участват в инструкторски школи по туризъм, алпинизъм, ориентиране и покриват съответните разряди.

Дългогодишният му председател, географът проф. Славчо Славев, е удостоен със званието „Заслужил деятел на туризма". Много други активисти (Г. Коларов, Ив. Игнатов, Г. Гешев, Бл. Бърдарова, Ц. Цанев, Н. Нейков, Ив. Марчевски и др.) са наградени с отличия на БТС. За дългогодишното активно поддържане на туристическата дейност сред студенти, преподаватели, служители на Стопанска академия, както и сред гражданите на Алековия Свищов, второто в страната студентско туристическо дружество е **отличено два пъти с медал „Алеко" - най-високата награда на Българския туристически съюз (БТС) и един път с орден "Червено знаме на труда".**

След 1997 г. дейността на дружеството е свързана основно с пешеходен и вело туризъм. Провеждат се около 30 прояви годишно с около 600 участника. Увеличава се трудността и продължителността на походите. В актива на дружеството са скоростни изкачвания на 7-те, а после и на 10-те планински първенци в България, преминаване по международните маршрути Е3, Е4 и Е8; включване в традиционни прояви в Родопите, Рила, Пирин, на студентски и „ветерански" събори.

През 2000 година туристи от дружеството направиха първото преминаване през 22 хижи и пет заслона на НП „Централен Балкан" за 6 дни от х. "Момина поляна" до х. "Мазалат". Главно действащо лице, организатор и водач в почти всички прояви е новият секретар на дружеството и старши преподавател от катедра „Физкултура" Николай Нейков.

Отварянето на границите даде възможност за посещения и на планини в чужбина, като от 2001 г. до сега в актива на дружеството има изкачени над 100 върха на пет континента. Сред тях са Косцюшко (Австралия), Гросглокнер, Етна, Триглав, Монблан и Елбрус (Европа), Маргарита и Ухуру (Африка), Калапатар, Арарат, Дамаванд, Айланд Пик (Азия) и високинният рекорд на дружеството – Аконкагуа (Ю. Америка).

В чест на 85-годишния юбилей в календара ни през 2022 г. са включени походи до крайните точки на Република България, разположени на север, на юг, на изток и на запад.

На 11 юни 2022 г. в хижа Бузлуджа (нова) се събраха над 60 от най-активните членове на дружеството, за да честват 85-годишния юбилей. Проведоха се забавни състезания по бързо подреждане на туристическа раница (индивидуално), дълъг скок от място (индивидуално), бягане с чували (индивидуално). Най-голям интерес предизвика дърпането на въже (отборно), в което се включиха дори и най-малките туристи.

По повод юбилея членове на туристическото дружество бяха удостоени с награди за активно участие и постижения в туристическото движение.

С медал на БТС „За особени заслуги" бе награден гл. ас. д-р Симеон Момчев, бивш председател на СТД "Академик". Значка „Отличник на БТС" получиха Венцислав Пачев, Цветелина Русева, Гойя Гоев и Красимира Петрова. С грамота на БТС „За активна туристическа дейност" бяха отличени проф. д-р Виолета Краева, доц. д-р Силвия Костова, Пламен Бакърджиев, Емил Панов, Анастасия Стоянова, Ивелина Бакърджиева, Дияна Панова, Ясен Петров и Виктор Бакърджиев.

Грамоти на СТД "Академик" – Свищов получиха Диляна Петкова, Иван Христов, Венцислав Йозов, Диян Иванов и Пламен Маринов.

доц. д-р Драгомир ИЛИЕВ - председател на СТД „Академик" - Свищов

от стр. 1

КРАЙ ШУМЕН ЧЕСТВАХА ЮБИЛЕЙ С ПО

ЦЕЛТА НИ Е УВЕЛИЧАВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ЗА СПОРТНО-ТУРИСТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Ангел Филипов - председател на ТД „Мадарски конник“ е активен турист от 1998 г. По професия е инженер, специалност „Радиолокация и радиоелектроника“. Бивш преподавател във военно училище. Има и завършено висше икономическо образование „Счетоводство и контрол“. От 2008 г. до днес е председател на ТД „Мадарски конник“ – Шумен. Изкачил е всички първенци на Балканския полуостров, върхове в Доломитите (Италия) и др.

Г-н Филипов, какви дейности развива Шуменското дружество понастоящем?

В нашето дружество членуват около 270 души в седем клуба – пет пешеходни: КПТ „Шуменска крепост”, ТК „Висока поляна”, Туристически клуб „20 минути”, Клуб „Планинарство”, Клуб „Туристи ветерани”; Спортен клуб по ориентиране „Мадарски конник”, който организира и е бил домакин на традиционни състезания за купите „Първа Пролет”, „Шуменска крепост – Сивен”, „България“ и др., както и туристически хор „Планинско ехо“.

Славим се с традиции в спорта ориентиране. В миналото сме имали повече финансови средства и силно развити клубове по воден туризъм, колоездене, пещерно дело и алпинизъм, за които се изисква наличие на определена материална база. Наши туристи имат участия в изкачвания на Монблан, Елбрус и други върхове, както и във всички големи национални прояви. В наше време отделни туристи от дружеството практикуват воден туризъм, колоездене, пещерно дело и алпинизъм.

Представители на клуба по ориентиране от всички възрастови групи участват в почти всички държавни първенства и печелят призови места. Всяка неделя, когато не са на състезание, провеждат тренировки. Изграждат се и нови състезатели. СКО „Мадарски конник“ получава финансова помощ от общината и фирми-спонсори.

Изпълняваме календарен план с много прояви, две от които са на национално и регионално ниво – „От тук започва България“ и Среща на дружествата от Североизточна България на х. „Върбишки проход“. Ежегодно ученици от две шуменски училища участват в похода „По стъпките на Панайот Волов“, на който сме съорганизатори. В нашия пешеходен клуб „20 минути“ членуват предимно учители, които, като наши представители организират излети на ученически групи. Участваме в акции за почистване в Шуменското плато и в района на х. „Върбишки проход“, както и при полагане на маркировка по маршрути във Върбишкия балкан

Какво бихте разказали за обектите, които дружеството стопанисва?

Стопанисваме хижите „Мадарски конник”, „Върбишки проход”, „Тича” и „Букаците”. Най-нова е х. „Върбишки проход“, със 70 места, кухня, самостоятелни санитарни възли. Наскоро подменихме дограмата. Наемателят се грижи за обновяването на базата, районът около хижата е облагороден. Обектът е в добро състояние. По подобен начин стоят нещата и с х. „Мадарски конник“ – 60 места, общи санитарни възли, парно отопление, добре разработен ресторант с разнообразна кухня. Планираме ремонт на покрива и смяна на дограмата, а след това изграждане на самостоятелни санитарни възли. Хижа „Букаците“ е с 20 места, поддържаме я с текущи ремонти за освежаване. Тя е отворена в неделни дни, през седмицата обикновено не работи, защото няма туристи.

За съжаление, в момента хижа „Тича“ на язовир „Тича“ не работи поради незавършен ремонт. С доброволен труд на наши членове тя бе подредена и почистена.

Какви са плановете ви за развитие?

Планираме създаването на младежки клуб към дружеството, като ползваме богатия опит на колеги от туристическите дружества. Чрез участие в различни програми да подобрим материалната база. Така ще увеличим приходите и ще можем да отделяме повече средства за спортно-туристически дейности.

Отскоро сте член на УС на БТС, според Вас кои са приоритетите за развитие на съюза?

Най важно е да възстановим авторитета на БТС като национално представена организация. С адекватно управление, което да работи в интерес на съюза и на страната; да има единство и да не се търсят поводи за раздори. Друг приоритет е привличането на финансови средства в БТС, за да може да осъществява обществополезните си функции и да подпомага туристическите дружества. Да получим лицанз за Национално представена организация за спортно-туристическа дейност, което ще ни развърже ръцете за работа в много посоки. Важно е да работим за укрепването на материалната база на съюза, образователните дейности, патриотичното възпитание и здравословния начин на живот на българите.

РЕЗУЛТАТИ СЕ ПОСТИГАТ С КОМП И ТРЕНИРОВ

проф. д п н Малчо Малчев е завършил ВИФ „Г. Димитров“ , специалност „Туризъм, алпинизъм и ориентиране”. Магистър е по специалност „Културно-историческо наследство (Културен туризъм)“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”. Проф. Малчо Малчев е „Заслужил майстор на спорта по алпинизъм” и „Заслужил треньор по алпинизъм”. Дългогодишен треньор на национални отбори по алпинизъм и състезателно катерене. Участва в съставите и ръководи редица експедиции в Кавказ, Памир, Хиндукуш, Монголия и др. Има осъществени над 200 изкачвания в наши и чужди планини от различни категории на трудност. Като университетски преподавател, треньор по алпинизъм и лицензиран ски-учител, проф. Малчев е обучил много млади хора в планинарство, алпинизъм, спортно и състезателно катерене, в ски алпийски дисциплини и ориентиране.

Автор е на 6 монографии, над 110 публикации в периодични издания, както и на 13 учебника и учебни помагала в сферата на педагогиката, туризма и алпинизма.

Понастоящем е преподавател в катедра „Теория и методика на физическото възпитание и спорта“, специалност „Педагогика“, която подготвя учители по физическо възпитание и спорт. Член е на ТД „Мадарски конник“ – Шумен.

Проф. Малчев, с какви мисли и чувства посрещате празника на ТД „Мадарски конник“?

Възпитаник съм на ТД „Мадарски конник“, което днес отбелязва 120-годишнина. От него започна професионалната ми ориентация, свързана с туризма. Учителката ми по география Бетина Агова създаде кръжок по география, в който се занимавахме с туристически практики. Нямаше съботен или неделен ден, в който тя да не ни изведе в м. Кьошковете и на Шуменското плато. През зимните и летните ваканции излизахме във високите планини. Все още има такива учители, макар да са намалели като брой. След трагичната катастрофа на автобус на р. Лим излязоха маса наредби и указания, които отказаха много учители от тази дейност.

В професионален план след като завърших ВИФ, трябваше по разпределение да отида в ЦПШ „Мальовица“. След разговор с ръководството на ЦС на БТС те се съгласиха да се върна в Шумен, където тогава се разкри школа „Туризъм, алпинизъм и ориентиране” към Окръжния съвет на БТС. Назначиха ме за директор-преподавател в тази школа и това бе решаващ етап в развитието ми като преподавател и треньор по алпинизъм, заедно с моя колега Симеон Венев. Той работеше като преподавател и треньор в сектор ориентиране, а аз - алпинизъм и спелеология. През 1973 г. преминах на работа в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски” и до днес там съм преподавател в областта на спорта и туризма. Там се появиха СТД „Академик“ и Алпийски клуб „Мадарски конник“. Така млади хора от средите на студентската младеж станаха гръбнака на спортния алпинизъм в Шумен. През 70-те години се случи сериозен завой във възприятията за подготовката на алпинистите. Бяхме група алпинисти и състуденти от ВИФ, сред които Кънчо Долапчиев. Решихме да положим начало на спортния алпинизъм, характерен със системна подготовка. Лидер на групата бе змс Атанас Кованджиев, който загина при траверса от Мальовица до Злия зъб при подготовката на националния отбор за експедиция в Кавказ. Шуменските алпинисти винаги са имали представители в групите за изкачвания в Кавказ, Баварските Алпи и др. Аз лично имам седем изкачвания на Елбрус и като ръководител, и като алпинист.

По-късно решихме да се приобщим към клубовете за високинни изкачвания. Имахме подкрепата на тогавашното ръководство на дружеството и така се стигна до организирането на първата ни самостоятелна експедиция през 1987 г. до пик Ленин (връх Авицена) в Памир. При изключително трудни условия от Шуменския клуб на върха успяха да се изкачат четири човека.

В подвършието на пик Ленин на 7000 м ни застигна буря и загубихме връзка с тях. Бяхме в щурмовия лагер. Преживяхме напрегната нощ – минусови темпепатури, вятърът разкъсваше палатките. Те имаха шанс – издълбават яма в снега - принудителен бивак, завиват се с парашутно крило и така се спасиха. Понякога това е част от играта, наречена алпинизъм, особено високинния.

Алпинизмът преди всичко е голяма наука. В Министерството на младежта и спорта и в Европейския съюз сега се говори за т.нар. компетентностен подход, но какво значи той - компетентността се изразява в триединството от знания, умения и отношение. Важното е като ръководител на експедиция да умееш да управляваш сложна плетеница от свръзки/двойки, които катерят и щурмуват. Имах нещастието да бъда треньор в експедиция „Еверест 1984“, когато загина Христо Проданов. Анализите на треньорския съвет на федерацията разкриха множество /17/ грешки, които е допуснал Христо Проданов – наглед елементарни неща, но изключително важни за оцеляването в зоната на смъртта.

Последваха и други успешни експедиции на Шуменския алпийски клуб. Проф. Чавдар Сотиров е единственият, направил нощен траверс на Матернхорн.

Когато тръгват на експедиции, алпинистите приемат, че там може да им се случи и най-лошото. Според Вас какво ги кара да правят това?

Алпинистите могат да говорят най-различни неща, няма обща дефиниция. Едните алпинисти са добри в сложни технически изкачвания в Кавказ и Алпите например, с техника з и сняг. Д ти, където Ленин. К изкачваха ше парап лагери, го род, обра за носен диции са уважаван това е ви

Как мо ризъм?

Първо подготов Детските жителна практики за практ деца. Ня решаван

Друга ческия т основен дат учите спорт. Но циплини, не е наш на роля и

Третият ския тури стративн ди и др. сигурност се случва Това е г реши на вяне на у пълнител на учили да допус клубове д тезателна

Какви според К туристич

Труден смяна на политиче ко това в решения ясно, че няма рез дата на д спортни з трихме, ни зали с лова под

Защо в махнати определен зрядната редно из да отиде неш… Ра от систем готовка. следва д ността на

Нещата много м към дей Формира леолози временно ледокопи ване и др воли. Зат ция, клуб

ЖЕЛАНИЯ ЗА ТУРИСТИЧЕСКО ДЪЛГОЛЕТИЕ

ЕТЕНТНОСТ КИ

за миксово катерене – скала, лед
Други алпинисти ходят по маршру-
о ходенето е повече, като към пик
огато през 1984 г. нашите момчета
а Еверест по Жестокия път, нама-
лети, готови оборудвани палаткови
отови чай и храна, бутилки с кисло-
аботени ледопади и повече шерпи
е на багаж. Днес този вид експе-
а доста комерсиализирани и дори
ният Райнхолд Меснер признава, че
сочинен туризъм.

же да възродим ученическия ту-

трябва да обърнем внимание на
ката на учителите за тази дейност.
и началните учители имат задъл-
учебна дисциплина „Туристически
в училище“, която дава знания
ики, методи на обучение, работа с
ма по-добро място от природата за
е на образователни задачи.
причина за стагнацията в учени-
уризъм е, че от 5-и клас нагоре
фактор за развитие трябва да бъ-
елите по физическо възпитание и
о те гравитират към спортните дис-
казват „Туристическата дейност
ето амплоа.“ В този смисъл основ-
играе личността на учителя.
т фактор, който блокира ученичe-
изъм в по-масов аспект, са админи-
ите ограничения – наредби, запове-
Казват, че това се прави в името на
гта на децата, но злополуки винаги
ат, дори и при изрядна организация.
лобален проблем и трябва да се
исоко ниво – законова база, изгот-
училищни учебни програми. За до-
ните дейности решават директорът
щето и Училищният съвет. Те могат
нат външни спортни организации и
да провеждат учебно-спортна и със-
а дейност.

добри практики от миналото Вас трябва да се възстановят в ческите дружества?

въпрос, защото става дума за
а поколения, на икономически и
ски ситуации в страната. Всич-
влияе при взимане на правилните
. Управляващите трябва да са на-
щом няма тренировъчен процес,
зултати. На първия етаж на сгра-
дружеството навремето имаше две
зали. Със Симеон Венев ги ремон-
оборудвахме ги като тренировъч-
с гимнастически стени, уреди за си-
готовка и др.
в зората на демокрацията бяха пре-
изискванията за получаване на оп-
разряд в нашите дисциплини? Ра-
система трябва да се върне. Не е
веднъж да станеш супер алпинист,
еш на връх Айгер и да не се вър-
разрядът определя необходимостта
мна многогодишна и поетапна под-
А позицията в разрядната система
да отговаря на ролята и отговор-
а спортиста в експедициите.
а постепенно се възвръщат. Има
лади хора, които се ориентират
ностите т. нар. outdoor дейности.
т се малки групи от катерачи, спе-
и др. Важен е и достъпът до съ-
о оборудване и техника – въжета,
, карабинери, системи за осигуря-
р., които не всеки може да си поз-
това е нужна подкрепа от федера-
бове и държава.

Вяра Стоименова: Член съм на ТД „Мадарски конник“ от 1965 г. до днес. Първият ми поход бе в Лисец планина в Омурташкия балкан, бях студентка в Учителския институт. Омъжих се за Симеон Венев - национален състезател по ориентиране, родих двете ни деца – Венцислав и Красимир, които от ученици членуват в туристическото дружество. Ориентирането е спорт, практикуван от всички в семейството ни, включително моите внуци.

ТУРИЗМЪТ Е ЗДРАВОСЛОВЕН И Е НАЧИН ЗА ОБЩУВАНЕ

В първите години навремето се занимавахме главно с ориентиране, но паралелно и с пешеходни преходи. Първият ми поход бе в Пирин планина, която така ме очарова, че и до ден днешен ми е любима. Синът ми Венци бе едва на 7 години, когато изкачи връх Вихрен. Дойде момент, когато се наложи да водя групи в планините като планински водач. Преминах всички възможни курсове за планински водачи и съдии по ориентиране и бях удостоена със звание „Кандидат майстор на спорта по туризъм“. Работила съм и като туристически организатор и лаборант в автомобилния завод КТА „Мадара“.

От 1995 г. работих като щатен туристически организатор на КТА „Мадара“. От 1992 г. до 2002 г. бях щатен секретар на ТД „Мадарски конник“. Това бе един много тежък период, в който единствената цел бе да оцелеем. Дружеството успя да запази туристическите си обекти.

През 2002 г. аз с още десет шуменски туристи изкачихме Монблан с водач Евгени Динчев. Две години по-късно отидохме в Кавказ за изкачване на връх Елбрус. Здравословното ми състояние позволи да изкача само Малък Елбрус, а Жечка Петрова и Диана Дечева от нашето дружество успяха да изкачат връх Елбрус.

През 1995 г. преминах по маршрута „Ком – Емине“, изкачила съм повечето интересни върхове по високите родни планини - няма българска планина, в която да не съм водила туристически групи.

През 2002 г. се пенсионирах, но продължавам да помагам на дружеството според възможностите си. Основах туристически клуб „Висока поляна“. Наименованието не е случайно – така се наричало дружеството при основаването му преди 120 г., на името на местност край Шуменската крепост в Шуменското плато.

Като туристически деятел с опит, според Вас кои са добрите практики, които трябва да възстановим?

Днес работим все по-малко за профилактиката на здравето на хората. Според мен най-напред трябва да възобновим тази дейност. За съжаление след катастрофата в река Лим се появиха административни ограничения, които възпрепятстват ученическия туризъм. Много родители и деятели се отказаха да изпращат ученически групи. Решаването на този проблем трябва да започне от Министерството на образованието и науката и Министерството на здравеопазването, които следва да променят нормативните документи, които сега пречат. Важно е да възстановим и ученическото екскурзионно летуване – била съм водач на много такива групи, децата се връщат очаровани от планината, особено ако са били с точните хора – водачи, които ги „въвеждат“ в планинарството.

Не на последно място е важно развитието на семейния туризъм, който трябва да бъде стимулиран, било с отстъпки в цени, било с ваучери и пр. По време на републиканската купа по ориентиране „България“ ме впечатли семейство с три малки момчета на 7, 5 и 3 години, които участваха в състезанието и бяха екипирани като родителите си. Важна е и ролята на туристическите дружества - да възобновят прояви като „Мама, татко и аз“, планинско ски-бягане, плуване и др. Трябва да тръгнем от семейството, от училището, от детската градина, дори и от квартала, където живеем.

Искам да подчертая, че не бива да се ходи индивидуално във високата планина. Разочарована съм от състоянието на пътеките в района на Седемте Рилски езера, край хижите „Безбог“ и „Мусала“ заради масовите посещения. Там вече я няма онази девствена природа, каквато беше навремето. Необходими са мерки това да се спре и посещенията да се правят с планински водачи. Срещала съм индивидуални туристи, които дори не си носят карта на района.

Много туроператорски фирми са изкушени да правят бизнес с водене на групи в места като Седемте Рилски езера. Закарват ги до лифта край х. „Пионерска“, казват им „Ето ви лифта за езерата“ и ги оставят без водачи. Същото се отнася за върховете Мусала и Ботев. Тези фирми не познават спецификата на този вид туризъм. Клиентите им идват по джапанки или сандали. Възмущавам се от това - хората трябва да са информирани, да имат планинарска култура за екипировка, поведение, маркировка и безопасност в планината. Когато водя група, влизам в ролята на учител. Това трябва да бъде една от задачите на БТС – да информира хората чрез листовки и отразяване в медиите. По време на социализма във всяко училище имаше учител, който имаше връзка с туристическо дружество и се провеждаха обучения за туристически организатори.

Защо шуменци са толкова активни в ориентирането и пешеходния туризъм?

Шуменското плато е сред най-добрите в света за спорта ориентиране. Това са признали шведски състезатели преди много години. Тук се провеждат големи национални прояви за купи като „България“, „Ехо“, „Шуменска крепост – СиВен“, „1300 години България“, международни състезания и др.

Какво бихте казали на хората, които не правят туризъм?

Туризмът носи здраве. Не мога да си представя живота си без моята среда от приятели-туристи. Покрай туризма познавам половината хора в Шумен и никога не се чувствам сама – ако съм у дома, приятелите ми звънят и ме канят да отидем някъде. Туризмът също е начин за общуване с много хора. Човек се обогатява емоционално и има среда, която не задължава с нищо.

Накрая пожелавам на читателите на „Ехо“:

За да бъдете по-здрави, идвайте в планината!

ТРАДИЦИИТЕ В ОРИЕНТИРАНЕТО ПРОДЪЛЖАВАТ

Георги Попов – ветеран, състезател и треньор по ориентиране

Започнах тренировки по туристическо ориентиране като ученик в 5-и клас през 1959 г. Това бе една интересна за времето си туристическа практика.

Обучаваха ни за бърза помощ, опъване на палатки, а маршрутите бяха повече туристически. През 1962 г. секцията по ориентиране към БТС стана съосновател на Международната федерация по ориентиране. Тогава бе променен правилника, по който се провеждаха състезанията, наименованието бе променено на спортно ориентиране, а правилата от тогава са валидни и днес.

В България през 1954 г. е възприет чешкия модел, практикуван като туристическо ориентиране. Първите чужденци идват в Шумен през 1958 г. по време на международно състезание на Шуменското плато - участват предимно социалистически страни от Европа, но и шведи. Тогава маршрутите бяха доста дълги и тичахме в патрули, т.е. индивидуалният старт бе само част от дисциплините. Нямаше щафети; къса, средна и дълга дистанция. Имаше различни типове търсене на контролните точки.

Постижения на шуменци в ориентирането

В индивидуалните стартове имаме двама републикански първенци при мъжете с придобито звание „майстор на спорта по ориентиране“. При жените имаме победител за купата на в. „Ехо“ – Стоянка Йорданова. До 1965-66 г. вече имахме призови места за пионери в републиканските състезания. Това бе една голяма школа, чиито главен треньор бе Деньо Делибуранов, методист в ТД „Мадарски конник“. По-късно се появиха спортните школи и ориентирането се масовизира като спорт. Към дружеството се обособи спортна школа, чиито директор бе шуменецът Малчо Малчев. Много деца израснаха като спортисти и продължиха в студентския спорт по ориентиране – Ангел Русев, Венцислав Венев, Грозданка Димитрова, Синиха Ахмедова (завоювала много републикански и международни отличия) и много други. Наши представители печелят и днес призови места в редица републикански и европейски състезания.

В момента организацията по ориентиране в ТД „Мадарски конник“ е клубна. Имаме програма за обучение на деца, които участват в много състезания. Получиха се неприятности с излетите за деца заради пандемията. В последните две години училищата бяха затворени, но въпреки това намираме начин и обучаваме деца, особено на Шуменското плато, където има условия за масов туризъм и спорта ориентиране. Тук има интересни релефни форми – водосливи, вододели, понори и др. Медиите помагат за популяризирането на нашия спорт.

Преди 50 години

БЪЛГАРИ НА ВРЪХ КОМУНИЗЪМ

Днес, когато всички у нас говорят, пишат и коментират преди всичко това, което се случва на територията на Азия, където се намират 14-те най-високи върхове на планетата, мнозина читатели ще се попитат: защо се връщаме към един връх, които има само 7495 м? Защото неговото изкачване е знаково за развитието на българския алпинизъм.

В началото на 70-те години на миналия век в нашия алпинизъм се случиха важни събития. Дванадесет български алпинисти успешно преодоляха считаната тогава у нас магическа точка на 7–те хиляди метра. Всичките 12 изкачвания обаче бяха само на един връх – Ленин (днес Авицена). Това постижение отприщи апетитите ни за още върхове с подобни височини. Сливенски алпинисти тръгнаха към Афганистанския първенец Ношак (7492 м) с очакван нов български височинен рекорд. Пловдивчани погледнаха далеч на запад, към първенеца на Южното полукълбо Аконкагуа (6962 м). Въпреки и не толкова висок, той имаше своя цена, която се определяше от избрания маршрут – Пътят на французите по южната му стена...

И днес все още не се знае със сигурност дали двама сливенци успяха да стъпят на 7492-метровия връх. Знае се обаче, че петима от членовете на експедиция „Ношак-71" останаха в плен на далечния връх. Загубата отекна дълбоко в сърцата не само на алпинистите, но и на мнозина българи. От най-високо държавно ниво пред българския алпинизъм бе „спусната бариерата". Спряна бе пловдивската експедиция „Аконкагуа-72". Разформирована бе Републиканската комисия по алпинизъм (РКА). На нейно място управлението бе поверено на Инициативен комитет.

В същото време, по случай 50-та годишнина от образуването на Съюза на съветските социалистически републики (СССР), съветските алпинисти организираха международна масова алпиниада за изкачване на най-високия връх в съюза – Комунизъм (7495 м). Освен към съветските алпинисти покана за участие в проявата бяха отправени и към братските социалистически страни. Покана за участие на пет алпинисти получи и България. Поканата обаче се приема с известна резервираност и по-скоро с отказ. По върховете надделяваше мнението, че българските

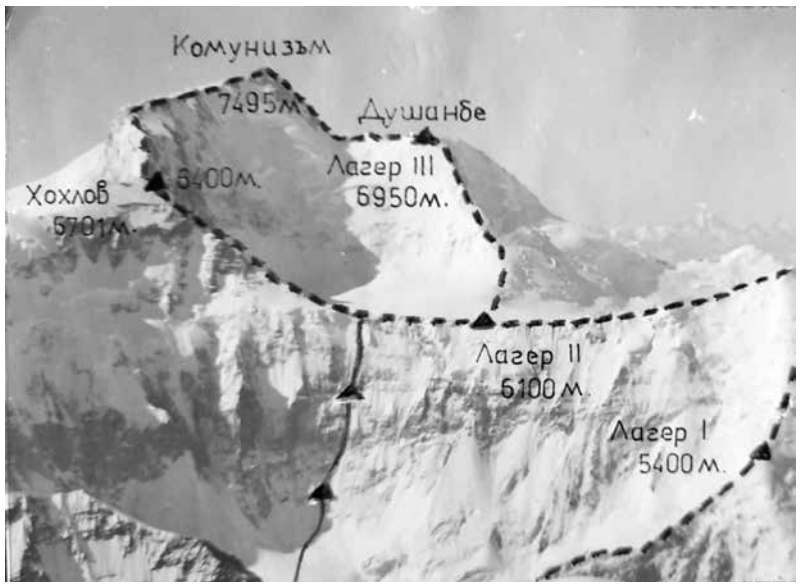

алпинисти не са дорасли да мерят сили с върхове над 7-те хиляди метра. А освен това връх Комунизъм се слави като един от най-трудните за изкачване седемхилядници. Решението „за" идва след намесата на федерацията по алпинизъм на СССР чрез посещението в България на М. И. Ануфриков.

Времето за отпътуване далеч на Изток бе кратко. Сформирането на състав, готов да се справи с голямото предизвикателство, започва веднага след тъй очакваното „да". До разширения състав са допуснати 12 души. След интензивна подготовка и проведени контролни изпитания и медицински прегледи съставът бе определен, както следва: **Аврам Аврамов** – ръководител, с едно изкачване над 7-те хиляди метра, **Кънчо Долапчиев** със същия актив. Останалите трима - **Огнян Балджийски**, **Димитър Бърдарев и Димитър Дончев** нямат опита на първите двама, но са с отлични функционални показатели. Голямата проява е привлякла и вниманието на агенция „София-прес", която изпраща за Памир и двама свои представители - алпиниста **Енчо Петков** и оператора **Милан Огнянов**.

Самата алпиниада преминава много динамично, защото на фона на доброто настроение на десетките асове на световния алпинизъм, времето често поставя нашенци пред сериозни изпитания. По пътя към върха тогава има няколко маршрута и нашите алпинисти имат право на избор. И той е през реброто „Буревестник", Памирското фирново плато и връх Душанбе.

В процеса на аклиматизацията и изграждането на междинните лагери нашите алпинисти правят две излизания по маршрута. При първото до лагер I (5200 м) и при второто до лагер II (5600м), които се осъществяват с нощувки, те нямат никакви проблеми. Големите проблеми идват на 24 юли, когато започва решителният щурм към върха. Силни ветрове и обилни снеговалежи затрудняват придвижването нагоре. Най-проблемен за нашите алпинисти е третият ден, когато по план те трябва да се движат първи по маршрута и по 12-километровото, почти равно Памирско фирновано плато, да проправят пътина. Нужни са много усилия и часове на изпитание.

Най-критичен не само за нашите алпинисти, но и за всички по маршрута, се оказва 27 юли, когато вятърът започва да духа срещу движението им, а температурата спада до – 30 градуса. На лагер IV (6600 м) стихията бушува цяла нощ и това налага да се изчака следващият ден.

На 29 юли Димитър Бърдарев заболява и се налага да се върне заедно с чехословашки алпинисти, които слизат от върха. Така в лагер V (6950 м) нощуват петима българи. Решителният 30 юли е слънчев, но много студен. Ръбът нагоре става все по труден и тесен, което налага обвързване. Само на около 150 метра под върха Димитър Дончев се отказва да върви нагоре и се връща. Така, на 30 юли 1972 г. на най-високата точка на Съветски съюз – връх Комунизъм достигат Аврам Аврамов, Енчо Петков, Кънчо Долапчиев и Огнян Балджийски.

Самочувствието на нашите алпинисти е възвърнато и в следващите години стремежът към трите съветски седемхилядника Комунизъм (7495 м), Ленин (7134 м) и Корженевска (7105 м) ежегодно расте. По наши сведения, които считаме за достоверни на 95 %, най-много българи са стъпили на 7134-метровия пик Ленин – 175, на Корженевска те са 162, а най-малко са на Комунизъм – 78. Или за времето от 13 август 1967 г., когато за първи път от българи бе изкачен седемхилядник, до настоящия момент 415 души се радват на заслужен успех на седемхиляден връх. Ако към тях прибавим и 13 или 15 души на връх Ношак, двама на връх Победа и 56 на връх Хан Тенгри, който често се споменава като 7010 м, но си е 6995 м, то цифрата достига внушителните 473.

ГАРМО, СТАЛИН, КОМУНИЗЪМ, ИСМАИЛ САМАНИ...

Това е върхът с най-много имена. От незапомнени времена за най-висок връх на Памир местните жители са считали пирамидалния връх, който се издига над техните земи на височина 6995 м, и това е Гармо. След 1932 г., когато мащабна експедиция уточнява, че всъщност пирамидалният връх с височина 7495 м и местният Гармо са два различни върха, се налага корекция в географските карти. Тогава по предложение на Н. В. Криленко новият връх е наречен **Сталин.** Това име той носи до 1961 г., когато е преименуван на **Комунизъм**, а от 1998 г. той вече е **Исмаил Самани.**

Кой е Исмаил Самани?

Роденият през април 849 г., по всяка вероятност във Фергана или Балх, **Абу Ибрахим Исмаил иби Ахмад Самани** е основател на Таджикската държава. И става през 875 г., а столицата е Бухара. Като самостоятелна държава Таджикистан съществува до 1867 г., когато влиза в състава на Руската империя, а до 9 септември 1991 г. е част от СССР под името Таджикска съветска социалистическа република.

За увековечаване на неговото позабравено име на централния площад в Душанбе днес има монументален паметник. В Бухара има мавзолей, а ликът му е изписан на банкнотата от 100 сомони. На негово име е наречен и най-високият орден на страната – Исмаил Самани. А както вече споменахме, на негово име от 1998 г. е назован и най-високият връх на Таджикистан. От няколко години, в знак на признателност към новото име на бившия Гармо, Сталин и Комунизъм, в Таджикистан е издадена пощенска марка с номинал от 4 сомони.

доц. Сандю Бешев

Пик Исмаила Самани

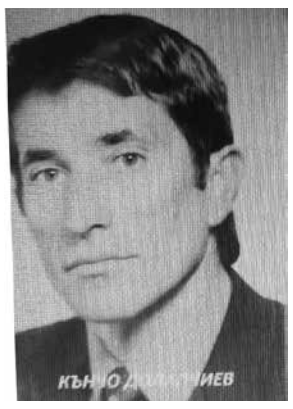

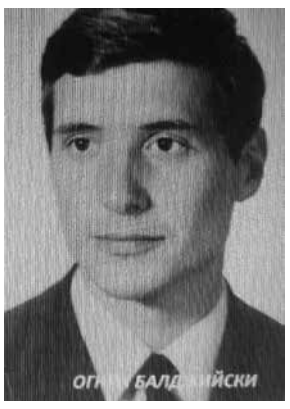

ДА ПОМНЯТ ВЪРХОВЕТЕ ...

Тези снимки не са от някоя българска хижа. Нито от „Вихрен", където на 17 март 1952 г. се открива първото наше планинарско училище. Нито от хижа „Рай", където още в края на 40-те години на миналия век големият Цанко Бангиев забива първите алпийски клинове на скалите над хижата. А Христо Проданов прокарва над 10 маршрута. Подобни снимки няма дори на хижа „Мальовица", въпреки че всички много отдавна титулуваме върха над хижата „Символът на българския алпинизъм".

Снимките, които ви предлагам, са от хижа „Агапитос Спилиос" (2100 м н.в.), от която започва изкачването на вр. Митикас или до друг от върховеје

на планината Олимп, обикновено Скала или Сколио. Нощувал съм в тази хижа повече от 50 пъти, но винаги съм разглеждал снимките с голям интерес. Едната – с пушката и торбичката е на Христос Кокалос, помогнал на двамата швейцарски алпинисти Фредерик Боасон и Даниел Бод-Бови, които през 1913 г. стъпват на божествения връх Олимп. На третата Кокалос е с легендата на гръцкия алпинизъм и дългогодишния стопанин на хижата Костас Золатас. По стените й има още няколко фотоси, разказващи за миналото и настоящето на хижата и района около нея.

Подобни снимки съм виждал и в много чуждестранни хижи, предимно в Алпите. Те са предимно на стари и заслужили хижари, на първите алпинисти, изкачили най-близък връх до дадена хижа. В районите на алпийските хижи ще срещнете снимки на Херман Бул, Курт Димбергер, Райнхолд Меснер, на Акиле Компаньни и Лино Лачедели... Няма смисъл да изброявам всички имена. Важното е да помислим и поставим началото и по нашите хижи.

Нима те не заслужават подобно нещо? Някой да си спомня за Димитър Генев - Мики, за Цане и Миле от хижа „Вихрен", за бай Борис от хижа „Вежен", за Боре Мальовишки и кака Величка от хижа „Мальовица"? Не, списъкът може да бъде по-дълъг, но аз ще спра до тук. Моля ви, продължете го вие – хижарите, алпинистите, туристите.

доц. Сандю БЕШЕВ

В ДРЯНОВО СЕ ПРОВЕДЕ 15-ИЯ БАЛКАНСКИ СБОР НА ПЕЩЕРНЯЦИТЕ

Да започнем с това, как се стигна дотук. Точно преди 20 години, по инициатива на България, във Врачанския балкан се събраха представители на спелеоложки организации от Албания, България, Гърция, Северна Македония, Сърбия, Хърватска и Черна гора, за да основат Балканския спелеоложки съюз. Нещата потръгнаха и постепенно към съюза се присъединиха и приятели от Румъния, Словения и Турция. Тази немалка

дружина и досега, макар на приливи и отливи, работи, за да координира и обединява усилията на членуващите в нея организации, сдружения, съюзи и федерации на спелеолозите от Балканските страни, да насърчава практикуването на спелеоложки дейности и създаването на по-добри връзки между пещерняците и спелеоложките организации, да организира обмен на информация, опит, взаимни посещения, съвместни експедиции и други активности.

Българските инициативи не стигнаха дотук. През 2007 бе положено началото на най-значимото ежегодно събитие съюза, а именно провеждането на Балкански сбор на пещерняците. Първата лястовичка дойде със сбора край с.Тешел, недалеч от неповторимите ждрела край Триград и Ягодина. После дойде събирането в Гърция, Турция, Румъния и така, сменяйки домакините, някои ни посрещаха по два пъти. В края на краищата до миналата година се проведоха 14 поредни сбора. То да организираш подобно събитие си е дерт и да, колегите не чакат на опашка, за да вземат домакинство. Обаче ние от Българското пещерно дружество (БПД), имайки опита от сбора, който осъществихме през 2016, събрахме кураж и се наехме да повторим усилието отново да съберем пещерняци от Балканите. Случването на събитие от такъв ранг е немислимо без съюзници. Намерихме такива в лицето на община Дряново, Дряновското туристическо дружество „Бачо Киро“ и неговия пещерен клуб „Стринава“, както и на спелеолози от клубовете „Приста“ и „Академик“ към съответните туристически дружества в Русе и пещерняци от ТД „Орлово гнездо“ - Казанлък, Българското пещерно дружество - клон Ракитово и клон Севлиево. Разбира се, поканихме да се присъединят и колегите от Българската федерация по спелеология.

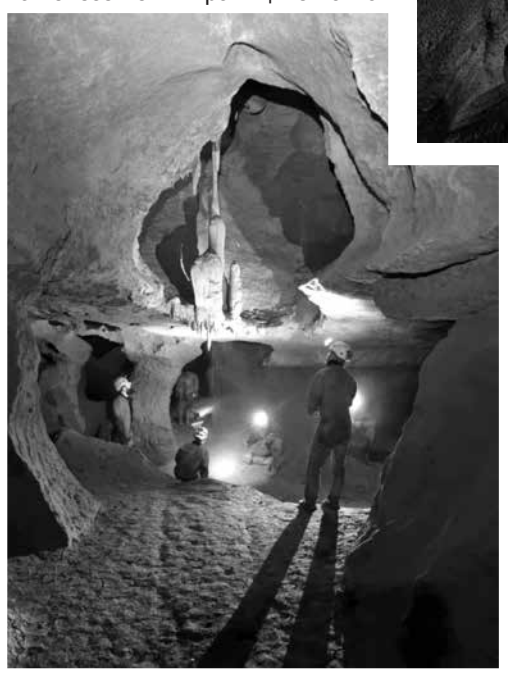

След четиримесечна подготовка денят 29 юни сложи началото на 15-ия Балкански пещерен сбор. Кемпинг „Стринава“ до Дряновски манастир се изпълни с палатки, а около хижа „Бачо Киро“ зажужа от пещерняци. Полека-лека участниците в събитието набъбнаха до 138 от девет страни. За съжаление, някои балкански колеги така и не уважиха сбора, но за сметка на това националното представителство излезе извън границите на полуострова: България, Гърция, Германия, Великобритания, Молдова, Румъния, Полша, Словения, Чехия.

Официалното откриване се състоя на 30 юни и тъй като пещерняците не са любители на свръх официалностите, то се случи след съвсем кратки слова на г-жа Ема Марку – председател на Балканския спелеоложки съюз, г-н Ангел Ангелов – зам. кмет на община Дряново, г-н Стефан Инколов - председател на ТД „Бачо Киро“- Дряново и разбира се, г-н Алексей Стоев – председател на Българското пещерно дружество. Апогеят на церемонията по откриването дойде с представянето на фолклорния танцов състав „Ороигралец” при читалище „Денчо Славов – 1900“ в село Ганчовец.

Междувременно още от сутринта гостите, под ръководството на нашите сърцати водачи, се отправиха на „екскурзии“ към някои от пещерите наоколо, включени в програмата на сбора: „Бачо Киро“, „Андъка“, „Марина дупка“ край с. Генчевци и „Троана“ до с. Емен. В следващите два дни в програмата бе включена и пещерата „Извора-Падалото“ край с. Янтра, която с дължината си, подземната река и техническата си сложност предложи най-много емоции на пещерняците. Подземната красота на „Троана“ предизвика емоции, които бяха запечатани във фотокамерите на нашите приятели.

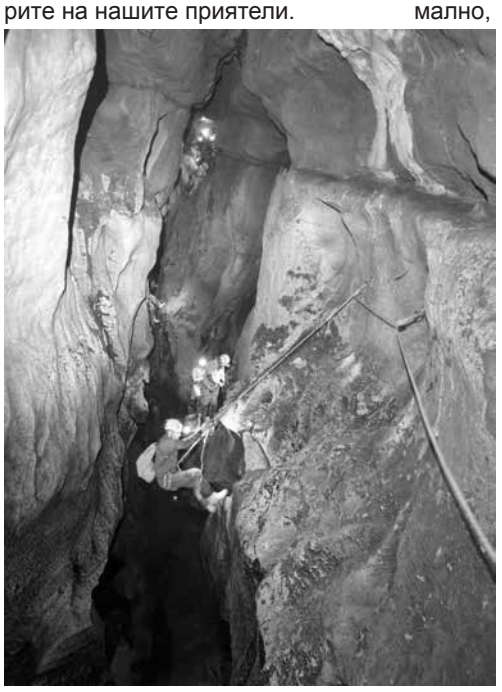

Две от късните вечери на мероприятието бяха отделени за представяне на филми и презентации. В останалото време течаха социални контакти между хора, сприятелили се в годините назад. В непринудената атмосфера на събитието спонтанно възникваха нови приятелства, споделяха се пещерняшки преживявания, крояха се планове за съвместни начинания.

В свободното си време някой от участниците „налитаха“ на организирания мини-щанд със стоки и съоръжения на магазин „Стената“, чиято управа за пореден път се отзовава на поканата да гостува на наша по-масова изява. Импровизиран щанд имаше и БПД, на който бяха изложени книги и рекламни материали.

Последният ден бе белязан от три очаквани и едно неочаквано събитие. В хронологичен ред те бяха: годишната генерална асамблея (Общо събрание) на Балканския съюз, поредните екскурзии и традиционното прощално парти. Както обикновено, присъстващите на място делегати на страните-членки, а и присъединилият се он-лайн колега от Сърбия, приеха отчета за дейността, финансовия отчет и проекта за бюджет за предходния период. Поради изтичане на мандата, от зам. председателския пост бе освободен Йоргос Каракирис и на негово място бе избран Стелиос Захариас - друг представител на гръцката федерация по спелеология. Съществена част от последвалите дискусии отне бъдещето на съюза, в т. ч. кой ще се наеме да организира следващия пещерняшки сбор. „Спасителния пояс“ бе хвърлен от делегата на Сърбия Данило Томич, който заяви, че Асоциацията на спелеоложките организации на страната ще поеме домакинството на сбора през 2023 г.

Бяхме спокойни, че проникванията в пещерите вървят нормално, докато едно телефонно позвъняване възвести наличието на аварийна ситуация при групата, проникваща в пещера „Троана“. Към утробата на пещерата води относително тесен вертикален проход сред скалите с дълбочина около 3.5 м. Надолу е лесно, но преодоляването на кладенчето в обратна посока изисква известни усилия, особено ако си по-едър. Такава бе телесната структура на британеца Алан – секретар на Британската асоциация за пещерни проучвания. Десетките опити да излезе от пещерата се бяха оказали безуспешни. Водачът на групата, в лицето на Александър Стоев, беше преценил, че разширяването на отвора с акумулаторен къртач плюс чук и секач би решило проблема. След като пещерняците от клуб „Стринава“ доставиха необходимите инструменти, съставена набързо спасителна група се натовари на два джипа и пое към местопроизшествието. Пристигайки там, необходимите действия бяха предприети и Алан отново се зарадва на слънцето, а ние въздъхнахме с облекчение. Цялата акция трая точно 2 часа и 55 минути.

Когато всички групи се завърнаха от мисиите си ние, организаторите, за пореден път почувствахме облекчение. С подготовката на прощалното парти нарастваше празничното настроение. Дойде и речението за официалното закриване час. Заключителното слово на председателката на съюза Ема Марку бе кратко и в него преобладаваха думи на благодарности към организаторите и съорганизаторите. Вестта, че следващият сбор ще бъде в Сърбия, бе посрещната с възгласи и овации, а накрая си пожелахме нови срещи над и под земята.

Времето за специално отбелязване на 20-та годишнина на Балканския спелеоложки съюз не ни стигна, но все някак трябваше да отразим юбилея. Това стана чрез презентацията на Алексей Жалов – генерален секретар на организацията, под надслов „Кои сме ние – 20 години от създаването на Балканския спелеоложки съюз“. След нея всички се насочиха към трапезата, за да се почерпят и да доизкажат, този път на чашка, своите пещерняшки преживелици, впечатленията си от сбора и да нагласят някоя съвместна изява.

Трети юли бе ден за прибиране по родните места. Посрещнахме го с радост и облекчение, защото нещата се случиха без сътресения, с изключение на случая „Алан“. Всички се оказаха доволни от видяното и преживяното. И резултатът не бе случаен, защото ние като организатори и партньорите ни работихме дружно и в пълен синхрон. Тук е мястото да изкажем благодарност на Община Дряново и на ТД „Бачо Киро“ - Дряново за протегнатата ръка и оказаната помощ, както и на приятелите от изброените по-горе пещерни клубове. Щастливият завършек на сбора би бил немислим без всеотдайната помощ на водачите в пещерите, които те излъчиха, а именно: Александър Стоев, Диян Георгиев, Кемал Рамадан, Кирил Иванов, Мирослав Минков, Сашо Попов, Стойчо Зарев, Тихомир Енчев и Тодор Иванов - Гуньо. На всички тях сърдечно благодарим.

Петнадесетият Балкански пещерняшки сбор вече е в историята. Лятото е пред нас и ние ще продължаваме да я пишем, после ще дойдат есента, зимата, пролетта и ние ще се запътим към Сърбия, където отново ще сме заедно с колегите от Балканите, на които, надяваме се, ще има какво да разкажем.

Алексей ЖАЛОВ

ехоМАРШРУТ

БАНСКО - ХИЖА „ДЕМЯНИЦА“ - ЗАСЛОН „ТЕВНО ЕЗЕРО“

От центъра на град Банско се минава край църквата „Света Троица” и се продължава нагоре по ул. „Пирин”. Върви се по автомобилния път, който в горната му част навлиза в територията на Национален парк „Пирин”. Вдясно на пътя, преди входа на парка, остава Долната станция на пътническата въжена линия за Бъндеришка поляна. Малко по-нагоре се намират офисът и информационният център на НП „Пирин”. Срещу офиса е масивната триетажна сграда на Планинската спасителна служба.

Маршрутът първоначално минава по шосето, покрай ресторант „Мотиката”, и навлиза в иглолистна гора. Продължава се по шосето, като се следва лентовата маркировка. Вдясно се отделя пътят за м. Чалин валог, където има няколко хотела, ски писти, въжена линия и ски влек. Вдясно от пътя се отделя пътеката за х. „Бъндерица“ и х. „Вихрен“, а направо синя маркировка бележи маршрута за

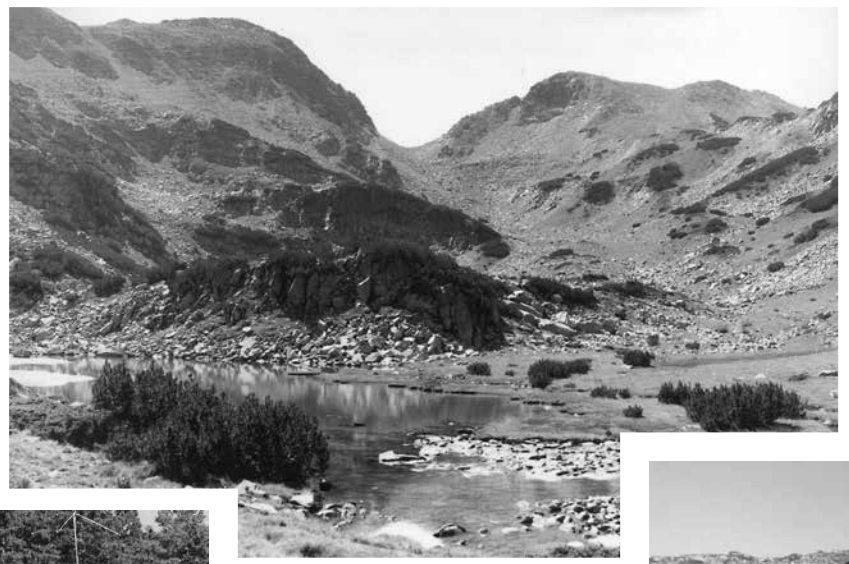

х. „Демяница“. Следва се синята маркировка, като през по-голямата част движението е по автомобилния път.

На 8 км. от Банско се стига до разклонение на пътя: вляво – към х. „Демяница“, направо – към х. „Бъндерица“. Това е местността Кариерите, където се намира четириетажната сграда на почивен дом „Бистрица“. От м. Кариерите до х. „Демяница“ има автомобилен път – 8 км. На изток остава ниският заоблен връх Градището (1650 м), наречен така заради останки от тракийска крепост. Преминава се през свлачището на вр. Усипо и преди да се стигне Юленския мост (2.20 ч.), се чува грохотът на привлекателния водопад Юленски скок.

Вляво над пътя в източна посока се намира връх Юлен, който дава името на природния резерват „Юлен”.

По-нататък се минава ниско под Тевната поляна и м. Божура (на изток) и се стига до обширна поляна, която се пресича от р. Демяница. Продължава се по пътя към х. „Демяница“ и след 10 минути се стига до поляна с иглолистна гора в м. Главите, където стърчи голяма скала. На това място през 1810 г. чета будни банскалии, предвождани от Терзи Никола, обезглавили кърджалийската банда на Шабан Гега. Поставената до скалата табела напомня за това събитие.

На изток от м. Главите е м. Пльошчичките, а на югозапад е вр. Стражица с Върлата скала. На югоизток, вляво от посоката на движение, два остри каменни върха са забили чела в небето – Голям и Малък Войводски връх.

Върви се по левия бряг на р. Демяница през гората и покрай малката ВЕЦ се излиза на хижа „Демяница“. Разстоянието от Банско до хижата е 16 км. През зимата по маршрута има лавинна опасност.

Хижа „Демяница“ (1895 м н.в.) се намира сред вековна иглолистна гора. Построена е на висока тераса над водослива на реките Стражишка (на изток), Валявица (на юг) и Василашка (на запад), които след вододелива образуват река Демяница.

Хижата е открита на 21 август 1932 г. Притежава основна масивна сграда и бунгала около нея. Има ресторант и туристическа кухня.

От х. „Демяница“ за Мозговишка порта пътят е със синя лентова плюс стълбова маркировка. От хижата се тръгва срещу течението на Валявишка река. Непосредствено над хижата се пресича Василашка река. Продължава се в южна посока, пресича се потока Типицката вода, ляв приток на р. Валявица и през поляни и каменни пасажи се стига Валявишкия ригел. По-нататък се пресичат каменисти пасажи и се стига до м. Тияците. Вляво се отделя пътека към Валявишкия циркус и х. „Безбог“, а в южна посока продължава пътека към Превалския циркус, Мозговишката порта и Винарската порта. Стръмно изкачване за 15 минути извежда пътеката до Четвъртото превалско езеро, преодолява скалист пасаж и се изкачва до Винарската порта. Тя е най-ниската на главното било на Северен Пирин и се намира между връх Превалски чукар и най-източния връх без име на Мозговишки рид.

Насочената на юг пътека стига до Второто превалско езеро – най-голямото от групата, изкачва се до малкото Първо превалско езеро и с няколко серпентини през каменист пасаж извежда до Мозговишката порта на главното било. Разстоянието от х. „Демяница“ до тук се изминава за 2 часа и 30 минути. Вляво се отделя пътеката за заслон „Тевното езеро“.

При Мозговишката порта билото рязко променя посоката си от южна на източна. Скалистият Безименен връх на изток от портата е труден за преодоляване и се подсича от юг. Пътеката слиза ниско, за да премине скален пасаж, отново се изкачва и излиза на обширна тераса. В тази част маршрутът е маркиран с червен цвят. За 30 минути от портата се стига до най-голямото езеро в циркуса Езерник, известно като Тевното езеро.

Циркусът Езерник с езерата в него и върховете Каменица, Кралев двор и Момин двор, които го заобикалят, е сред най-красивите кътчета на Пирин планина. Групата езера от циркуса се отводнява от няколко малки потока, които събират водите на езерата и тези от склоновете на Мозговишки и Кози рид и оформят дълбока долина в западна посока, в която тече р. Мозговица.

На източния бряг на Тевното езеро е кацнал едноименният заслон. Намира се на 2515 м н.в. Построен е през 1971 – 1972 г. В партерния етаж са столовата и кухнята, на мансардния етаж има 30 места на нарове. При нужда столовата може да се използва за подслон на още 30 души. През летния сезон заслонът работи като хижа, в която се предлага топла храна.

Разстоянието от х. Демяница до заслона се изминава за три часа.

От заслона в източна посока през Кралевдворската порта маркирана пътека отвежда към х. „Безбог“, а право надолу в югоизточна посока покрай Митровото езеро – към х. „Пирин“.

Маркирана пътека, минаваща ниско вдясно на юг от връх Каменица отвежда от заслона до х. „Каменица“ и по-надолу към местността Попина лъка.

инж. Георги ПЕТРУШЕВ

„АКО НЕ СЕ СПРЕ ПЪТНИЧЕСКАТА ВЪЖЕНА ЛИНИЯ, ВСИЧКО ОСТАНАЛО ЩЕ БЪДЕ БЕЗРЕЗУЛТАТНО“

Предлагаме на читателите коментар по темата за опазване на Седемте Рилски езера на инж. Георги Петрушев – дългогодишен инженер-лесовъд, природозащитник, писател и журналист

Естествените природни фактори и недалновидната човешка дейност водят към по-бързо и сигурно наслагване на наносни материали по дъното на езерата, чиято дълбочина и площ постоянно намалява и води към тяхното изчезване.

Високопланинската екосистема е крехка и силно уязвима. Тук трябва да се влиза и преминава кротко и смирено като в молитвен храм. От нас зависи да я оставим на поколенията такава, каквато я наследихме от нашите предци.

Районът на Седемте рилски езера е обявен за защитена територия в категория „Природна забележителност”. Освен това той е защитен и чрез Закона за защитените територии, понеже попада изцяло в територията на НП „Рила”.

Това, че сега ще се полагат нови правила за защита на тази природна среда не е лошо, но е много закъсняло действие.

През 1985-89 г. бе построена най-новата по онова време хижа „Рилски езера” с капацитет 200 места. Тогава охраната и опазването на природната забележителност бяха във функциите и задачите на горското ведомство. То разреши построяването на хижата при условие, че до обекта строителните материали и всичко необходимо ще се извозват с животинска тяга. Това изискване не бе изпълнено. От местността Зелени преслап до обекта бе прокаран автомобилен път, който не отговаря на техническите изисквания. По него се извозваха строителните материали за хижата. Сега този път е гнездо на все по-активна ерозия.

В началото на 90-те години на 20-и век по експертна оценка на водещи специалисти бе препоръчано, че поемната екологична възможност на Седемте рилски езера годишно е до 900 души.

Без съгласието на горското ведомство бе направена просека и по нея разкарани 24 подпори с цел построяване на пътническа въжена линия от х. „Пионерска” до х. „Рилски езера” с дължина 2163 м. Горското ведомство тогава спря изграждането на това съоръжение.

С разрешение на НП „Рила” линията бе построена и пусната в действие на 1 април 2009 г. Сега тя извозва за един час до 700 души. Това транспортно съоръжение е най-грубото посегателство върху опазването и защитата на „Бисера на Рила”. Този грамаден антропогенен натиск върху крехката високопланинска екосистема в най-близко бъдеще ще я унищожи.

Каквито и правила да се налагат за опазването на езерата, ако не се спре пътническата въжена линия, всичко останало ще бъде безрезултатно.

СРЕЩА С ИЗУМИТЕЛНО ПЕРУ

Това бе приключение, чакано 11 години! И за да е пълно, си го организирахме сами. Да срещнеш перуанци, които говорят английски в Перу, е почти невъзможно. След 30 часово пътуване от Варна през Истанбул до Богота най-накрая кацнахме в Лима. Загубиха ни куфара в Богота, така че прекарахме 14 дни почти без багаж. Посрещнаха ни топли и слънчеви хора и климат. Перу съдържа в себе си три коренно различни зони - пустиня и океан, планинска чат със средна надморска височина 4 000 м. и равна, влажна джунгла по поречието на река Амазонка.

През 80-те години на миналия век започнал вътрешен конфликт в страната - гражданска война между перуанското правителство и комунистическите групировки Сендеро Луминосо и Тупак Амаро. Тя продължава и до днес, макар че през 2020 г. формално завършва с победа на правителството. 40 години поколения перуанци са имали вечерен час, много ограничения и опасности на улицата. В конфликта са загинали около 70 000 души. Едва отпреди около 20 години перуанските хора могат да живеят свободно. Все още училищата изглеждаха като затвори и навсякъде имаше решетки. Хората вече бяха спокойни и приветливи, имаше доста полицаи навсякъде. След двегодишното поголовно затваряне заради Ковид-пандемията ние бяхме сред първите туристи тук. Хората много ни се радваха, дори ни снимаха тайно. Всички носеха маски все още и без сертификат почти нищо не можеш да правиш...

Само пренощувахме в десетмилионната столица и отпрашихме по

ПАНАМЕРИКАНСКАТА МАГИСТРАЛА

Според рекордите на Гинес това е най-дългата мрежа от шосета с дължина 30 000 километра! С изключение на прекъсване в джунглата на Панама - около 160 км., тя свързва почти всички тихоокеански държави в Америка. Започва от Аляска и свършва чак на Огнена Земя. Потопихме се в границата на две необятности - безкрайната пустиня и Тихия океан. Отбихме се в **малкото градче Писко**, което на испански значи ракия. Твърди се, че там живеят най-чистите наследници на инките. Завършихме този прекрасен ден в **Паракас** - курортно градче, близо до което има два национални резервата. Първият опазва в пустинята Червения плаж, плуващи острови от ценното водорасло келп и много птици, а вторият - малки острови с интересни обитатели като китове, видри, костенурки, пингвини, тюлени, делфини, аншоа, рядката риба химера и сардели. Тук се намира и мистериозният геоглиф **Андски канделабър**, висок почти 250 метра, датиран на 200 г. пр. Хр. (геоглифът представлява фигурална рисунка върху земята, като повечето геоглифи могат да се видят само от въздуха, например геоглифите в Наска). Това е една от многото загадки в Перу след Мачу Пикчу и фигурите в Наска...

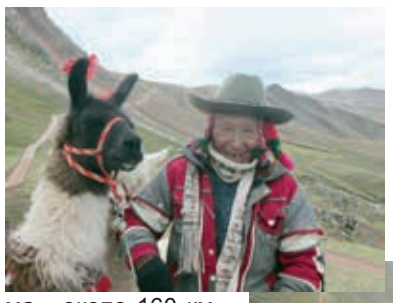

Хората са симпатични и безгрижни, не знаят друг език освен испански, но винаги са готови да помогнат. Възползват се от богатствата на океана с великолепното **севиче** - маринована сурова риба с лимон, магданоз, шепа царевица или картофи с какви ли не цветове. След като се насладихме на безвремието на Паракас и изпратихме залеза в морето, се отправихме към

НАСКА - КУЛТОВ РЕЛИГИОЗЕН ЦЕНТЪР

чийто разцвет датира от 1 до 8 век. В пустинята Наска има огромни геоглифи, които и до днес са загадка. Имахме удоволствието да наблюдаваме голяма част от тях от малко самолетче с крайно забавен пилот. Видяхме „Котката", „Астронавта", „Кучето", „Колибрито" и др. Всички фигури започват и завършват с една единствена линия, която никъде не се пресича и описва съвършени контури, образувани чрез премахване на червеникавите камъни в пустинята, като отдолу остава белезникава бяла настилка. Най-големите са с дължина 270 метра на площ от 500 квадратни километра. Геоглифите са включени в Списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО през 1994 г. Тук са открити и мистериозни спираловидни дупки, изпълняващи функциите на т. нар. въздушни кладенци, които работят и до днес! Те са плод на големи познания и на върховна инженерна мисъл, на една неразрушима от хилядолетия система.

Потеглихме с колата към **Арекипа** - вторият по големина град в Перу след столицата Лима. Разположен е на 2380 м н. в. в подножието на вулкана Ел Мисти в Андите. Навсякъде в Перу има следи от испанското влияние. Но от инките не е останало почти нищо – в музеите има основно керамика и съвсем малко злато. Предполагаме, че в испанските музеи има много повече артефакти от тази изумителна цивилизация. В Арекипа се намира цветното сърце на града - **манастирът „Санта Катарина"** с монахини от Доминиканския втори орден.

Да се добереш от Арекипа до Куско с кола е почти невъзможно, затова се качихме на вътрешен полет. Докато летяхме над Величествените Анди си представях нашия Централен Балкан, само че в много по-голям мащаб.

КУСКО - ПЪРВАТА СТОЛИЦА НА ИНКИТЕ

Още от самолета ни посрещнаха керемидени покриви, кацнали елегантно на няколко хълма. Тук вече се усеща магията на този древен народ. Надморската височина вече е 3 400 м. На летището имаше линейка, като някои хора вместо с автобус отиват с нея до хотела. Там ги черпят с чай от кока. Градът е основан от император Пачакути през 1438 г. и е в Списъка за световното културно наследство на ЮНЕСКО. Разположен е в долината Урубамба и е с население 300 000 души. Първо се качихме пеша до останките от древната крепост „Саксауаман". Ходихме бавно, с повърхностно дишане, надморската височина тук не е шега работа. За пореден път се изумихме на сложните сглобки на огромни камъни, през които и монета не можеш да пъхнеш.

Насладихме се на атмосферата по доста стръмните и тесни улички на Куско. Ядохме морско свинче и стек от алпака. Пихме доста фрешове и ядохме картофи с неизброим брой цветове. Царевичните сортове също нямат край. Тук морските свинчета не са домашни любимци, отглеждат се в малки ферми, както ние си гледаме кокошки например. Има голямо разнообразие от даровете на Тихия океан. Супите са огромни. Пазарите са много богати на многоцветни плодове и зеленчуци.

Дойде най-важния ден от нашето пътешествие – посещението на

МАЧУ ПИКЧУ

След пътуване с автобус чакаме *Мачу Пикчу влак* за световната дестинация. Има туристи от цял свят с предварително купени билети. В превод името на града означава „Стар връх". Построен е през 15-и век на изумително труден терен. Тук всичко е отвесно. Въпреки това се отказахме от автобусчето и се качихме пеша до това неземно място. Потънахме в ароматите и шумовете на величествената планина, видяхме диворастящи царевица и слънчоглед. Мачу Пикчу е бил създаден за свещена планинска резиденция на великия владетел на инките Пачакути. През 1532 г. всичките му жители тайнствено изчезнали. Открит е едва през 1911 г. от американския историк Хирам Бингам. Включен е в Списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО през 1983 г. Изумителни височини, необяснимо строително постижение. Високата планинска верига, редовно мъглива и сурова, точно в този ден беше благосклонна към нас и откри много от своите тайни. Успяхме да направим хубави снимки, да усетим енергията и да чуем звуците на това магично място. Нямаше и много хора вследствие на пандемията.

На следващия ден заминахме за една съвсем нова дестинация

ПЛАНИНАТА НА ДЪГАТА

След разтопяването на леда на 5 000 м н. в. през 2016 г. седиментни минерални слоеве били изложени на ерозия, която превърнала този склон на Андите в многоцветна земна дъга. Тук идват вече много хора. За съжаление тази красота е открита вследствие на глобалното затопляне. По същата тази причина склоновете започват бързо да тревясват и след не повече от 30 години това съкровище пак ще бъде скрито.

Всяко хубаво нещо има край... Върнахме се по същия път в Лима. На площада до Катедралата посетихме гроба на Франсисло Писаро, градската градина, феерично среднощно шоу с фонтани и музея „Ларко". Време бе да потегляме към дома. Намерихме си куфара на връщане в Колумбия. До нови срещи, изумително Перу!

Станиела Христова и Юлиян Варимезов – ТД „Родни балкани", Варна

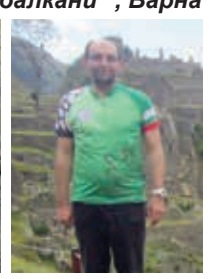

ОТ ТИМОК ДО ЧЕРНО МОРЕ ПО РЕКА ДУНАВ

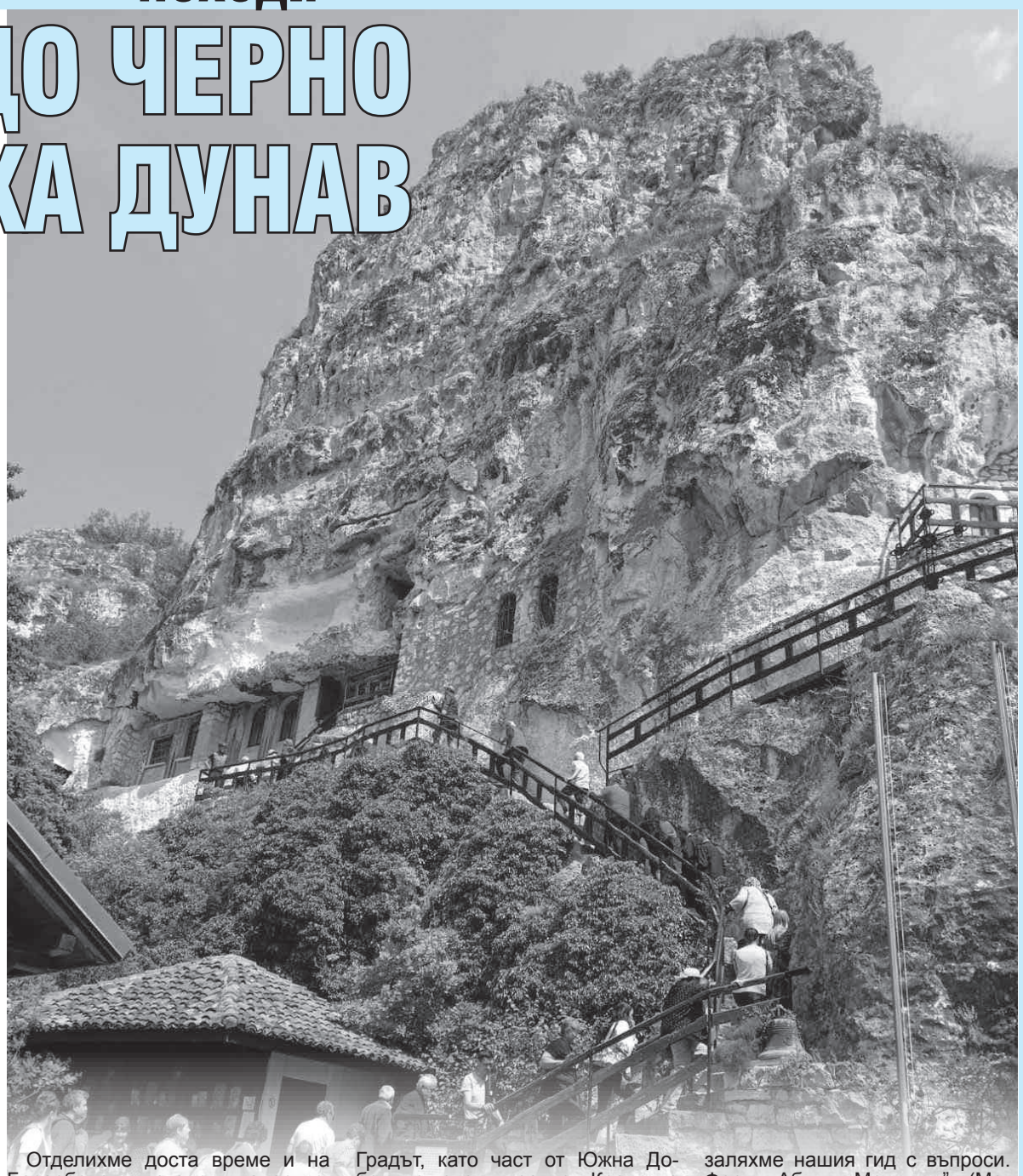

Приключи вторият етап на автопохода „От Тимок до Черно море” от Календарния план на БФТВ за 2022 г. Той бе организиран от КТВ „Дунав” – Русе с председател Искра Венкова и с подкрепата на клубовете в Тутракан и ТД „Черноморски простори“ - Варна. Включиха се 33 туристи от 14 клуба в страната.

Идеята за пътешествие покрай течението Дунав от устието на р. Тимок до нос Калиакра на Черно море е на Илина Маринова от ТД „Амбарица 21” – Троян. „Защо да не изминем същото разстояние по крайбрежието на река Дунав, успоредно на маршрута „Ком-Емине”, но в равнината?”, сподели тя преди година. Първият етап се проведе през 2021 г. от р. Тимок и приключи в Свищов. Организатори бяха клубовете във Видин, Лом и Свищов.

Вторият етап започна от Русе. Разгледахме забележителностите на Дунавския град - плъзгахме погледи по фасадите на старите сгради, истински архитектурни шедьоври от следосвобожденската епоха. Монолитната постройка на Доходното здание, строена в периода 1898 – 1902 г. по проект на виенския архитект Петер Паул Бранк, е истински пример за брилянтна западна архитектура. Разгледахме Екологическия музей с аквариум, минахме край родната къща на баба Тонка и нейния паметник на брега на Дунав, в съседство с родната къща на летописеца на революционните ни борби Захари Стоянов. Влязохме в Пантеона на възрожденците, където са погребани 39-ма известни българи. Запалихме свещица в православния храм „Св. Архангел Михаил”. С дълга разходка по крайбрежната алея се насладихме на голямата река.

На сутринта потеглихме на юг. Започнахме с Националния археологически резерват „Средновековен град Червен”. Това е един от най-значимите военни, културни и църковни центрове на Втората българска държава (12-14 век). Разгледахме укрепителната система от каменни стени, кули, подходи и други съоръжения. Ясно личат останките от църкви, магазини, обществени и жилищни сгради, между които се провират тесни улици.

Интересът ни бе привлечен и от археологическия резерват Ивановски скални църкви, на 22 км от Русе. Стръмно изкачване ни отведе до разклонена мрежа от малки скални църкви, параклиси и килии, издълбани на различна височина в скалите на живописния каньон на р. Русенски Лом. Преди 700 години монаси разширили естествените пещери и ги превърнали в параклиси, църкви и жилищни помещения. Запазените уникални стенописи в църквата „Св. Богородица” са причина Ивановските скални църкви фигурират в списъка на ЮНЕСКО. Фреските по тавана показват сцени от последните дни от живота на Исус Христос. На северозападната й стена са изписани ктиторите цар Иван Александър (1331-1370 г.) и неговата съпруга царица Теодора. Присъствието им говори за тесните връзки между монасите от манастира, столицата Търново и близкия митрополитски, административен и военен център – гр. Червен.

Отделихме доста време и на Басарбовския скален манастир, само на 12 км от Русе. Живописно разположен в скалите, той е единственият действащ скален манастир в България. Най-ранните исторически сведения за манастир „Св. Димитър Басарбовски” датират от 15 век. Той носи името на светеца, живял в близкото село Басарбово.

В центъра на Тутракан бяхме пред единствения в България паметник на руския пълководец ген. Ал. В. Суворов, който през 1773 г. с малочислен отряд на два пъти освобождава града. Именно той, стъпвайки в Тутракан преди повече от двеста години, казва, че тук е видял най-красивия дунавски залез.

Тутракан е свързан неизменно с риболова, с плетенето на рибарски мрежи и лодкарските си работилници. С този древен занаят и поминък са се занимавали цели родове и фамилии. Цялата история и богатство, превърнала се в съдба и живот на един град, са съхранени в Етнографския музей „Дунавски риболов и лодкостроене”, където чухме емоционалния разказ на нашата екскурзоводка. Музеят е открит през 1974 г. и е единствен по рода си в страните по поречието на Дунав. Експозицията е подредена в 7 зали и два интериора, а сградата, в която е разположен, е паметник на културата на 20 век. Показани са оригинални въдици от кост и мед, харпуни, глинени тежести за рибарски мрежи, железни сапкъни, кърмаци, различни видове мрежи от растителни влакна, кукести уреди за риболов, фотоси, графики, лодки за риболов.

Разходихме се и в рибарската махала – единственото рибарско селище в страната, обособено естествено по поречието на голямата река. Обядваме на брега на Дунав, а погледът ни се потапя в сребристите му води.

На входа на Мемориалния комплекс „Военна гробница – 1916 година”, с ухаещ кейк и топъл чай ни посрещат домакините от КТВ „Истър”- Тутракан, с председател Петранка Стефанова. Тутракан е паметно и свято име във войните за национално обединение. Градът, като част от Южна Добруджа, е окупиран от Кралство Румъния през 1913 г. Три години по-късно, на 5 и 6 септември 1916 г., при Тутракан се разиграва една от най-драматичните битки в цялата ни военна история. Мемориалът е увековечил една от най-величавите победи на българската армия – овладяването на Тутраканската крепост. Ударна групировка под общото командване на ген. Пантелей Киселов възлиза на над 55 000 души, 132 оръдия и 53 картечници. На 5 септември сутринта, въпреки ожесточената съпротива на румънците, тя успява да сразi предната позиция. На 6 септември със същия устрем, в 15.30 ч. румънският гарнизон капитулира. В 18 часа ген. Киселов влиза в освободен Тутракан. Българската армия пленява 450 офицери, 28 000 войници и цялото въоръжение на противника. В мемориала са погребани повече от 10 000 войници и офицери от различни националности.

Вече сме в резерват „Сребърна“, разположен на 8 500 дка сред гъста тръстика. Тук е намерила дом голяма колония от пеликани и чапли, десетки водолюбиви птици и други обитатели. Разгледахме Природонаучния музей с експозиция от препарирани обитатели на резервата, а с мощни оптични уреди наблюдавахме птиците в естествената им среда. Чрез поставена видеокамера над блатото, където гнездят пеликаните и чрез видеовръзка, картината и звуците се предават на екран в музея. На табела четем великолепен текст на Ги дьо Мопасан: „Блатото, - това е цял отделен свят на земята. То си има свой собствен живот - със свои жители – постоянни и странници, със свои гласове и шепоти. А най-важното – със своя си тайна.” „Сребърна“ е поддържан биосферен резерват в България, включен в списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО.

Пътят към Силистра ни отведе в Меджиди табия, където нашият екскурзовод Веселин Аврамов ни преведе през историята в периода на руско-турските войни. Два часа минаха неусетно, а ние заляхме нашия гид с въпроси. Форт „Абдул Меджиди” (Меджиди табия), се намира южно от Силистра и е най-запазения от фортификационната турска система, изиграла важна роля в Руско-Турските войни от 1853-1856 и 1877-1878 г. Крепостта е градена през периода 1844-1853 г. от 300 принудително събрани българи, с главни майстори от Дряново. Завършена е в навечерието на Кримската война.

Най-сетне достигнахме морето и нос Калиакра. Скалистият полуостров е врязан на два километра в морската необятност, а хоризонтът е само море. Около нас имаше запазени останки от древна крепост, а на самия нос влязохме в малък музей, разположен в пещерна ниша.

На другия ден посетихме Историческия парк до село Неофит Рилски. Това е преживяване-приключение във времето. Културно-исторически проект, където на едно място е събрано исконното българско наследство в целия му блясък и величие, от времето на неолита до Второто Българско царство.

В последният ден във Варна разгледахме Парк-музея „Владислав Варненчик”, разположен в центъра на някогашното бойно поле в красив парк на площ от 30 дка. Посветен е на битката на народите, състояла се на 10 септември 1444 г. между 20-хилядната християнска европейска армия, предвождана от полско-унгарския крал Владислав III Ягело и 60-хилядните турски войски на султан Мурад II.

Пътешествието ни по брега на Дунав „От Тимок до Черно море” приключи.

С много впечатления, преживени събития и свеж патриотичен заряд. Неволно се сетих за призива на Алеко Константинов, превърнал се в девиза „Опознай Родината, за да я обикнеш!”. Ветераните туристи не са преставали да се докосват до природните красоти и историческото богатство на България.

Снежана ИВАНОВА

ВЪЗХОД В ДЕЙНОСТТА НА ТУРИСТИТЕ ВЕТЕРАНИ

Българската федерация на туристите ветерани отчете забележителен успех и възход в дейността за периода 2019-2022 г., въпреки ограничителните мерки заради КОВИД пандемията. Общото събрание на Федерацията се проведе на 28 април т. г. в Червен бряг. Направен бе обстоен анализ на организационната и финансовата дейност на федерацията. Участниците активно се включиха в разискванията по темите от дневния ред и допринесоха за взимане на оптимални решения.

„За наша радост, докато в градовете бяха затворени клубни помещения, ресторанти и хотели, планинските хижи бяха гостоприемно отворени за нас, туристите. Това даде възможност да проведем всички туристически прояви в календарните планове на БФТВ за трите години. Преди пет години в туристическите ни прояви участваха едва 12-13 клуба, а в последните три години траен интерес към планинските преходи проявиха 32 клуба. Показателен е фактът, че още в началото на годината почти всички места са заети, дори и тези през късната есен. И още нещо – ако в началото организатор бе единствено клубът от Троян, то за настоящата година 8 клуба са заявили желание да организират прояви, включени в Календарния план”, заяви в отчетния си доклад председателят на БФТВ Румен Узунов. С основателна гордост той отбеляза участията на ветераните в големи, трудни и знакови за федерацията прояви, което дава основание за девиза на БФТВ „Все още можем!”.

Най-значителната изява за отчетния период е успешно проведеният поход „Ком-Емине”. 720-километровия маршрут беше преминат от ветераните за 23 дни. Водач бе Илина Маринова от ТД „А - 21” - Троян, която се справи много добре, въпреки липсващата маркировка в много участъци. Логистиката бе осигурена от ТД „А - 21”- Троян в лицето на Румен Узунов, и с помощта на Тодор Тодоров от Ямбол.

Емблематична проява на БФТВ с масово участие стана ежегодният Национален поход „Троянски Балкан – по пътеките на Апостола”, който през 2022 г. ще се проведе за седми път. На растящ интерес се радва и Националният събор на туристите ветерани в Троянския Балкан под мотото „С песни под звездите”. Участвахме и в Националния поход „По пътя на Ботевата чета от Козлодуй до Околчица”. Направихме много походи в Пирин, Родопите, Осогово, Рила, Беласица, Огражден, Руй и Стара планина.

През отчетния период 55 активисти бяха удостоени с отличия на БФТВ и БТС. Нов член на БФТВ стана СК „Здраве” – Сандански с председател Елка Стоянова.

„Започнахме годината с много ентусиазъм и голяма активност на клубовете. Предстои честване на 60-годишен юбилей на БФТВ. Вярваме, че юбилейната 2022 година ще бъде успешна. Да си пожелаем здраве и бодра крачка по планинските пътеки!”- каза в заключение председателят Румен Узунов.

Снежана ИВАНОВА - БФТВ

МЕДИЦИНА В ПЛАНИНАТА И ПРИРОДАТА

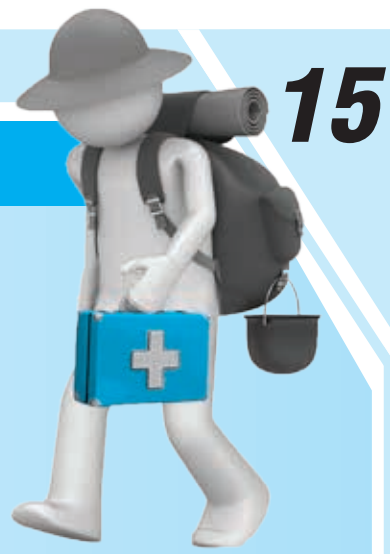

Какви храни и течности да нося при преход в планината? Колко вода да пием ? И кои храни и течности да избягваме?

Всеки излет в планината е едно неповторимо преживяване, но само ако сме подготвени за него. И така, при подготовката за поход ще разгледаме частта „Храна и вода“ и защо тя е важна.

Всеки излет би трябвало да започва с внимателно планиране на маршрута и да си отговорим на следните въпроси: Какви ще са метеорологичните условия? Колко часа ще продължи планувания преход? Какви са терените условия – денивелация, горски и/или билен маршрут? Къде по него има източници на питейна вода? Има ли хижи, където можем да се подкрепим с храна?

През летните месеци е особено важно да си осигурим адекватен прием на течности, в противен случай настъпва дехидратация. Водата в организма съставлява между 45 и 75% от телесната маса, в зависимост от възрастта, пола и количеството мазнини. Организмът губи вода с урината, потта, издишания въздух, изпражненията и чрез невидимо-

то изпарение на вода от кожата. Количеството образувана пот се увеличава при покачване на температурата на околната среда, на телесната температура и при физическа работа. Основният механизъм за увеличаване на загубата на вода в организма е стимулиране на потоотделянето. Поддържането на водния баланс в организма е от ключово значение за функционирането на клетките. От множеството начини за прием и загуба на вода само два подлежат на регулация. Количеството на приетата вода се регулира по механизма на жаждата, а количеството на отделената вода зависи от дейността на бъбреците.

Какво представлява дехидратацията и защо е рискова за организма?

В летните месеци организмът ни лесно и често изпада в състояние на дефицит на течности. Активната дейност и високите температури водят до по-интензивно изпотяване и загуба на вода и соли. Първите признаци на дехидратация са умора, световъртеж, ниско кръвно налягане, сухота в устата, спиране на потенето, намалено до липсващо отделяне на урина. Ето защо е важно да планираме маршрута и да преценим колко вода да вземем. Трябва да приемаме течности и по-специално вода на малки порции и по-често. Така че отговорът на въпроса „Колко вода да пием?“ е да пием достатъчно преди да се появят първите симптоми на дехидратация - 5-7 литра при сериозна активност, физическо натоварване, както и при високи температури на въздуха – над 38◦С. След дехидратация бързият прием на голямо количеството вода натоварва органите и може да доведе до отоци. При преходи трябва да се избягва приема на напитки, съдържащи алкохол, кафе и кофеин, както и солени храни. Всички те биха засилили необходимостта от допълнителен прием на вода.

Хранителният прием играе съществена роля по време на спорт и физически усилия. Изборът на хранителен режим е труден и зависи от индивидуалните особености на организма, честотата, продължителността и интензитета на натоварването, както и от редица други фактори.

Въглехидратите са с най-голям енергиен дял в хранителния прием. Активните физически натоварвания нарушават въглехидратните запаси на организма и мускулите се уморяват.

Медът е всепризнат енергиен стимулант. Той съдържа балансирана захар - фруктоза и глюкоза, които дават допълнителна енергия на тялото. Витамините в меда включват и витамин В-комплекс, отговорен за производството на енергия. При по-продължителен преход е желателно да имаме в раницата нещо сладко.

Втората група храни са тези с животински произход, които са източник на белтъчини (протеини). Тук при преходи фаворит са варените яйца. Заемат малък обем в багажа и са богати на белтъци, мазнини и витамини. Енергийната стойност на едно средно голямо яйце е около 80 ккал. Съществуват и съвременни (фабрично създадени) протеинови барчета, които могат да доставят необходимите протеини.

Плодове като банани и ябълки са естествен източник на антиоксиданти, витамини и минерали, плюс въглехидрати за енергия. Един банан или ябълка по време на поход ще ви снабди с допълнително сила.

д-р Едмонд ЙОРДАНОВ – гл. експерт долекарска помощ в ПСС при БЧК

100 ГОДИНИ ОТ ОСВЕЩАВАНЕТО НА ХИЖА „ТРАПЕЗИЦА“

Туристическо дружество „Трапезица“ е основано на 17 март 1902 година от група ентусиасти, последвали призива на Алеко Константинов за отдих сред природата.

Дружеството е едно от първите в България. То развива много инициативи - благотворителен бал във Велико Търново – 1903 г.; археологическа секция към местния клон – 1904 г., открива се безплатна ученическа спалня; издава Туристически пътеводител на Велико Търново и околностите – 1907 г., като постъпленията от него се определят за изграждане на първата туристическа хижа в България на историческия хълм Царевец.

Главни инициатори за построяването са арх. Георги Козаров и Леон Филипов, които изработват проекта безплатно. На 25 юли 1911 г. започва строителството на хижата, на мястото, където на 22 септември 1908 г. е обявена Независимостта на България.

Започва най-трескава дейтелност за събиране на средства и материали. Целият град е мобилизиран, защото се изгражда внушителен и кокетен строеж на историческата местност „Царевец“, където преди стотици години се е решавала съдбата на българския народ. Тогавашният български цар Фердинанд, трогнат от хубавото начинание на търновските туристи, им пожелава „добър успех“ и им изпраща 500.00 лева.

На 24 май 1922 г. се освещава първата туристическа хижа в България „Трапезица“ на хълма Царевец, която се превръща в притегателен център на културно-просветната дейност на туристите. Тя е разрушена през 1980 г., като днес може да се види само в архивни материали.

ТД „Трапезица“ – Велико Търново

НЕЗНАЧИТЕЛЕН ПОВОД - ЗАСЛУЖЕНО УДОВОЛСТВИЕ

Ако говорим за дребните човешки радости, все ще намерим някакво сходство между търсеното и нечаканото в своя живот. Особено показателно за това е туристическата дейност. Търсиш ли досега с планинската природа, не очаквай никога да си свършил всичката си работа, времето да бъде идеално за пешеходни прояви, да си добре нахранен, добре екипиран и здравословното ти състояние да бъде безупречно. Дори ако всичко това ти е наред, в последния момент може нещо да ти „объркa сметките“ и да проявиш т.н. мекошавост и плановете ти да останат неизпълнени. Всичко зависи главно от волята на човека.

Габровският клуб на туристите ветерани се отличава с бързата си реакция при възникнало предложение за някакъв излет. Така например при традиционната си среща в сряда на 30 юни, някой каза:

– Хайде в събота да отидем до Ловния дом „Шубрака”!

И половината от числения му състав на 2 юли се изсипаха в крайградската зона в околностите на язовира за питейна вода „Христо Смирненски”. Ръководителят на клуба беше изявен ловец, та познаваше отлично този район. Той беше и добре екипиран за провеждане на такива групови посещения на обектите за излетна дейност. И автомобилът му беше специално оборудван, за да може да бъде в услуга на хората с двигателни проблеми – за вървящите пеша до 7-8 км. и повече, нямаше грижа.

Така по обяд в горещия съботен ден край малкия ловен заслон туристите развързаха раниците си. И каквото имаше за печене, беше приготвено за обяд от китариста на групата Велизар. Салатите бяха нарязани, ракията – налята и настроението побърза също „да кацне” на дългата маса под навеса.

Няколко часа на вкусната трапеза, при ромола на водата от ловната чешма, при звъна на китарата и приятните разговори с приятелите – какво още им трябваше на тези поостарели туристи в напечения от юлското слънце летен ден? Така и незначителният повод им донесе заслуженото удоволствие от живота в дивната планинска природа. Не е ли това истинското щастие?!

Христо Мандев – Хижар

БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ
откри
ДАРИТЕЛСКА КАМПАНИЯ
за набиране на финансови средства за ОТПЕЧАТВАНЕ НА ВЕСТНИК „ЕХО„ чрез банкова сметка: BG71 STSA 9300 0012 4857 19 в банка ДСК

В САЙТА НА БТС - www.btsbg.org
можете да намерите информация за: стоте национални туристически обекта, телефони и адреси на туристически дружества и хижи; клубове в състава на БТС и федерации; история, цели, нормативна уредба и управленска структура на БТС и др.

Планинска спасителна служба
www.pss-bg.bg
при нещастен случай, дежурни телефони
112, 1470
02 963 2000 - Стационарен телефон на централен денонощен пост

ЕХО
ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК - Издание на БТС
Издава: Български туристически съюз
Адрес на редакцията:
1000 София, бул. “Васил Левски“ № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427
ISSN-0205-0943
e-mall: exobts@gmail.com ; www.btsbg.org
Срокът за приемане на материали е до 5 число на съответния месец
Ръкописи не се приемат.
ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР – Петя Иванова - 0882966316
РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: проф. д-р Николай Овчаров;проф. д-р Витан Влахов; доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев - НСА; Елисавета Първанова – м.с. по алпинизъм; Константин Койнов - ориентировач, Българска федерация по ориентиране; Алексей Жалов - председател на Балканския спелеоложки съюз.
Графично оформление и предпечат: Алфа Стар ЕООД

ПО НОВИ ПЪТЕКИ В СЕВЕРОИЗТОЧНА БЪЛГАРИЯ

През мрачната варненска пролет организирахме две еднодневни екскурзии. Нямахме търпение да се насочим по-далеч от влагата и ниските температури.

До китния град Нови Пазар има местност за кратък отдих –

ПЛАТОТО СТАНА

Сега то е облагородено и на поляните му се провеждат градски празници и културни събития. Под дървета са построени големи навеси с маси и пейки, огнища и невероятно оформени съдове за смет от дървени летви. Наоколо има катерушки, люлки и стълбички в свежи цветове за децата. Сред гората на платото Стана се разходихме под раззеленилите се дървета и цъфнали люляци, слушахме упойващата песен на птичките.

Но преди да отидем до природния кът, отдадохме внимание на

ГРАД НОВИ ПАЗАР

Старият пазарен център Ени пазар още през 1883 г. е обявен за град от княз Александър Първи, под името Нови пазар. Селището е много старо. Въпреки че братята Шкорпил и ученият Геза Фехер - изследовател на Мадарския конник, обръщат внимание на останките в околностите на града и съседните села Избул и Войвода, археологически разкопки започват късно. Намерени са находки от старокаменната епоха до късното Средновековие. Доказано е съжителство на гети и римляни, а по-късно околността е била прилежаща към външния град на българската столица Плиска. В скромната музейна сбирка се запознахме с интересни артефакти.

В центъра на Нови Пазар се издига **Часовниковата кула**, построена през 1826 г., която е символ на града. По някаква причина се наложило през 1865/8 г. тя да бъде преместена на друго място. Населението самоотвержено пренесло камък по камък всичко, а отгоре бил издигнат купол с дърворезба и шип, през който монтирали камбана. Основата е квадратна, а над нея блоковете образуват два осмоъгълника, завъртени един към друг. Общата височина е близо 18 метра. Във вътрешността е монтирана стълба за поддръжка на часовника. Сега той се управлява от компютър и на всеки час над града се разнася приятен камбанен звън.

Още през първата половина на 19 век Нови Пазар е център на българската просвета. По това време богат гражданин дарява част от къщата си за килийно училище, а църквата „Света Параскева“ от 1852 г. е първият християнски храм в околността.

Второто ни пътуване беше повече познавателно. Още през есента, когато излезе информацията за откриване на

ЕКОПЪТЕКАТА „КРАНОВСКИ СКАЛЕН ЛАБИРИНТ“, ИЛИ КРАНОВСКАТА ЕКОПЪТЕКА

решихме при първа възможност да я посетим. Избраният ден не се случи хубав, а за наш късмет вечерта около с. Кайнарджа се изсипа проливен дъжд.

Екопътеката „Крановски скален лабиринт“ минава по 3-километров маршрут на две нива, разположен на десния бряг на Суха река в село Крановo, община Кайнарджа. Представлява скален лабиринт, естествено създаден от природата. Скалните форми са се образували от ерозията на водата.

„Тези суходолия са с алпийски и субайлпийски релеф и на фона на подчертано ниския и равнинен терен. Новият туристически обект не е маркиран маршрут, а устроена пътека“, уточнява разликата Николай Панайотов – изпълнителен директор на БАСЕТ и генерален мениджър на Варненска туристическа компания. „Ще се изградят стълби, парапети, площадки, които ще направят пътеката проходима и приятна за туризъм, а не само маркиране и поставяне на указателни табели.”

Осъществяването на тази идея е първа стъпка към изграждане на бъдещ ландшафтен парк, който ще включва и други туристически пътеки по поречието на Суха река в общините Добрич, Тервел и Крушари. Идеята е той да прерастне в трансграничен, българо-румънски ландшафтен парк „Суха река – езеро Олтина“.

Най-напред посетихме новия Информационен център в село Кайнарджа. До къта с

ИСТОРИЧЕСКАТА КЮЧУККАЙНАРДЖАНСКА ЧЕШМА

кипи усилен труд. Околността се оформя с нови паметници, екопътека в парка, за да се превърне както в място за отмора, така и за запознаване с историята.

На историческата скала през юли 1774 г. е подписан Кючуккайнарджанския мирен договор между Русия и Турция. Тогава Русия нанася няколко тежки поражения на турската армия и навлиза в Северна България. Войските овладяват Силистра, Тутракан, Балчик и Каварна. Водят се сражения при Кючук Кайнарджа, а войската на руският пълководец Александър Суворов достига село Козлуджа (Суворово) и посреща нова турска войска при Чалъкавашкия (Ришки) проход. Високата порта праща вест за примирие, но представителят на Екатерина втора, граф Румянцев, не се съгласява. Поставя въпроса за незабавно спиране на военните действия и подписване на мирен договор. След поредица от преговори договорът е подписан от генерал фелдмаршал граф Румянцев и великия везир Мусин Заде Мехмед паша. Победата е отбелязана със сто и един топовни изстрела на руската артилерия. Тази война слага началото на изселване на българско население към руски земи.

Крановската екопътека е изградена в края на българската част на Суха река. Отвъд границата

с Румъния долината се свързва с езерото Олтина, а то - с река Дунав. В българската част Суха река започва от села във Варненска област и оформя коритото си в посока североизток. Много рядко след снежна зима и при големи порои в него се образува истинска река, затова е известно с интересни флора и фауна. Срещат се растителни видове-ендемити. В отвесните брегове на Суха река са образувани пещери, които са частично проучени и се предполага, че тук е поставено началото на скалното монашество в Европа. По време на нашествията на печенеги и други варварски племена монасите търсят нови убежища. В Западна Европа се обособява индивидуалната монашеска практика.

Стигнахме в подножието на склона, с разположените по него скални образувания. Всяко едно изглежда като отделна обител. Скалата е мека, може да се обработва допълнително, но след нощния дъжд дървените мостчета и стълбички бяха хлъзгави. По-смелите се изкачиха до част от монашеските къщи.

Второто суходолие се е образувало в Предбалкана и минавайки през лесостепта на Добруджа се „влива“ в Дунав чрез езерото Боджак в Румъния. За него има факти, че до 18 век между скалните каньоновидни венци са текли реките Табан, Кана гьол и техните притоци. Археологът проф. Георги Атанасов пише, че император Алексий Първи Комнин през 1088 г. е навлязъл покрай пълноводна река по време на похода от Плиска към Дръстър. Събитието е описано от Анна Комнина, дъщеря на импе-

ратора, писателка и видна интелектуалка.

В границите на река Табан се намира

ТРАКИЙСКО СКАЛНО СВЕТИЛИЩЕ БАДЖАЛИЯТА

наречено с това име от местното население. Според проучванията на проф. Георги Атанасов то е свързано с тракийския жрец и вожд Залмоксис, обожествен от племето гени. Пещерният комплекс се явява център на култови практики и мистерии. Светилището е съществувало от 6 в. пр. Хр. до 4 в. сл. Хр. Най-късните артефакти и монети са от времето на император Константин Велики. И тук се срещат езически ритуали едновременно с християнизирането на населението. В житието на първия местен мъченик, посечен заради приемането на новата вяра, се отбелязва, че старите езически, тракийски светилища са оскверни заради смъртни грехове – човешки жертвоприношения. В Дуросторум християнството е пренесено от римските части, разположени в лимесовите крепости по река Истър (Дунав). До 4 век мъченическа смърт чрез посичане е сполетяла 12 светци.

По склоновете на околните скални укрития се намират следи от християнско присъствие. Само в скалния храм и олтарната ниша на Баджалията е пусто.

Посещавали сме Баджалията неведнъж. Сега няма[е следа от добре поддържаното преди светилище. След зимата никой не бе стъпвал тук. Дори тесният чакълест път бе така изровен, че е опасен за движение на по-голям автобус. На поляната заварихме трева до колене, разпръсната смет от скъсани торби. Пътечката и стълбата към обсерваторията бяха обрасли с бодливи храсти. Към културата яма и малката пещера също не можеше да се мине. Дори тронът на наблюдаващия цар-жрец едва се виждаше, хлътнал в земята и скрит от трева. Видяхме само голямата зала на храма с олтарната ниша и горните отвори, които е много вероятно да са почистени от посетители.

Не за първи път посещаваме обекти, спечелили овации за интересна туристическа дестинация, а след време нищо не се чува за тях. Дано не съм права и само дългата зима да е виновна за това.
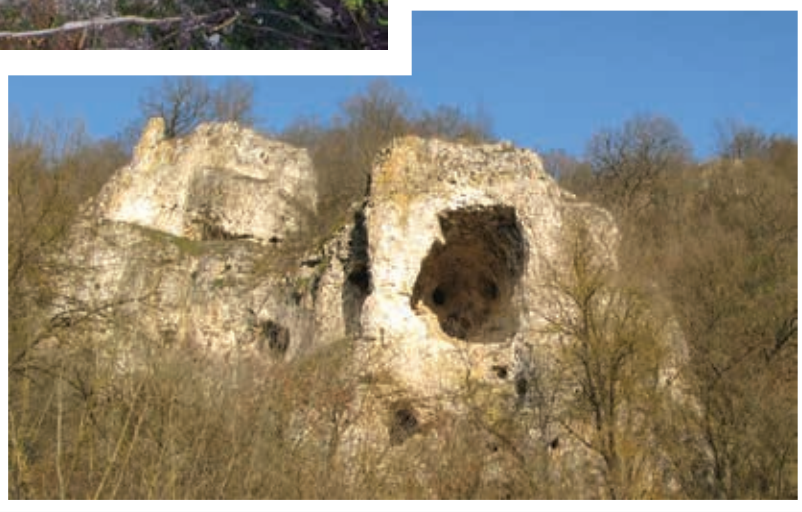
Боянка КОЙЧЕВА - КТВ към ТД „Родни балкани“ - Варна